

BAROMETER VAN DE SPORTCLUBS IN VLAANDEREN

Het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 (VSP3.0):
Een stand van zaken en een terugblik (deel 1)

Jeroen Scheerder

2017

Elien Claes

Jeroen Meganck

Hanne Vandermeerschen

Steven Vos

Jan Seghers

Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid

Onderzoeksgroep Fysieke Activiteit, Sport & Gezondheid

KU Leuven

Beleid & Management in Sport (BMS)

BMS Studie 34

Barometer van de sportclubs in Vlaanderen

Het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 (VSP3.0): Een stand van zaken en een terugblik (deel 1)

Jeroen Scheerder

Elien Claes

Jeroen Meganck

Hanne Vandermeerschen

Steven Vos

Jan Seghers

ISBN 978-94-92134-32-5

Dit is het vierendertigste nummer in de reeks van BMS Studies.

De BMS Studies willen een bijdrage leveren aan het sociaalwetenschappelijke onderzoek naar beleid en management met betrekking tot sport en fysieke activiteit. Deze publicaties zijn een product van de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de KU Leuven. *BMS Facts & Figures* maken deel uit van de BMS Studies. In de BMS Facts & Figures ligt de nadruk op een overzichtelijke en beknopte weergave van onderzoeksresultaten, inclusief onderzoekskader en onderzoeksmethode.

De BMS Studies kunnen mits registratie gratis gedownload worden via www.faber.kuleuven.be/BMS.

Reekseditors: Prof. dr. J. Scheerder, Prof. dr. S. Vos, dr. J. Meganck & dr. E. Thibaut

Verantwoordelijke uitgever: Prof. dr. J. Scheerder

Technische ondersteuning: Dhr. J. Feys

Reproductie: KU Leuven

© 2017 J. Scheerder, Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid, Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen, KU Leuven

Tervuursevest 101, 3001 Leuven (Heverlee)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, gereproduceerd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle rechten voorbehouden.

D/2017/KU Leuven – Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid

BMS-REEKS BAROMETER VAN DE SPORTCLUBS IN VLAANDEREN

BMS-reeks Barometer van de sportclubs in Vlaanderen: BMS Studies 34, 35, 36 en 37

- In de BMS Studies 34 tot en met 37 wordt uitgebreid gerapporteerd over de resultaten van de derde wave van het Vlaamse Sportclub Panel (VSP3.0). Gezien de grote hoeveelheid aan resultaten werd besloten om de rapportering op te splitsen in vier delen en dit te bundelen onder de BMS-reeks genaamd 'Barometer van de sportclubs in Vlaanderen'. Meer bepaald komen in de vier betreffende BMS Studies de volgende thema's aan bod:
  - **Een stand van zaken en een terugblik (BMS 34)**
  - Clubprofiel, sportaanbod en gezondheidspromotie (BMS 35)
  - Ledenprofiel, medewerkersprofiel en financiële situatie (BMS 36)
  - Diversiteit, sociale inclusie, beleid en samenwerking (BMS 37)
- In de inhoudstafel op de volgende slides wordt een overzicht gegeven van de verschillende hoofdstukken in de vier BMS Studies binnen de reeks Barometer van de sportclubs in Vlaanderen

INHOUDSTAFEL

BMS 34

EEN STAND VAN ZAKEN EN EEN TERUGBLIK (DEEL 1)

Inhoudstafel

Over de auteurs

Hoofdstuk 1 Situering en opzet van het onderzoek

- 1.1 Toelichting bij het Vlaamse Sportclub Panel
- 1.2 Vragenlijst
- 1.3 Dataverzameling
- 1.4 Steekproeftrekking
- 1.5 Respons
- 1.6 Representativiteit
- 1.7 Besluit

Hoofdstuk 2 Ontwikkelingen in de periode 2009-2012-2015

- 2.1 Clubprofiel
- 2.2 (Sport)accommodatie
- 2.3 Ledenbestand
- 2.4 Medewerkers
- 2.5 Financiële situatie
- 2.6 Samenwerkingsverbanden
- 2.7 Besluit

Synthese

- Situering en opzet
- Voornaamste bevindingen

Referentielijst

Reeds verschenen BMS Studies

Knop om terug te
keren naar
'Inhoudstafel'

CLUBPROFIEL, SPORTAANBOD EN GEZONDHEIDSPROMOTIE (DEEL 2)

Inhoudstafel

Over de auteurs

Hoofdstuk 1 Clubprofiel

- 1.1 Oprichtingsjaar van de sportclub
- 1.2 Statuut van de sportclub
- 1.3 Grootte van de sportclub
- 1.4 Sportaccommodaties
- 1.5 Besluit

Hoofdstuk 2 Sportaanbod

- 2.1 Unisport versus omnisport
- 2.2 Sporttak(ken)
- 2.3 Sporttype
- 2.4 Niveau van sportbeoefening
- 2.5 Besluit

Hoofdstuk 3 Gezondheidspromotie

- 3.1 Gezondheidspromotieprofiel
- 3.2 Motieven
- 3.3 Barrières
- 3.4 Besluit

Referentielijst

Reeds verschenen BMS Studies

Knop om terug te
keren naar
'Inhoudstafel'

LEDENPROFIEL, MEDEWERKERSPROFIEL EN FINANCIËLE SITUATIE (DEEL 3)

Inhoudstafel

Over de auteurs

Hoofdstuk 1 Ledenprofiel

- 1.1 Samenstelling ledenbestand
- 1.2 Evolutie in het ledenbestand
- 1.3 Rekrutering en behoud van leden
- 1.4 Besluit

Hoofdstuk 2 Medewerkersprofiel

- 2.1 Inzet van werknemers en vrijwilligers
- 2.2 Sportbestuur
- 2.3 Sporttechnische begeleiding
- 2.4 Ondersteunende krachten
- 2.5 Rekrutering en behoud van vrijwilligers
- 2.6 Extrapolatie
- 2.7 Besluit

Hoofdstuk 3 Financiële situatie

- 3.1 Inkomsten
- 3.2 Uitgaven
- 3.3 Financiële toestand
- 3.4 Besluit

Referentielijst

Reeds verschenen BMS Studies

Knop om terug te
keren naar
'Inhoudstafel'

DIVERSITEIT, SOCIALE INCLUSIE, BELEID EN SAMENWERKING (DEEL 4)

Inhoudstafel

Over de auteurs

Hoofdstuk 1 Diversiteit en sociale inclusie

- 1.1 Deelname van specifieke doelgroepen
- 1.2 Initiatieven ter bevordering van sociale inclusie
- 1.3 Houding van sportclubs ten opzichte van sociale inclusie
- 1.4 Besluit

Hoofdstuk 2 Beleid en samenwerking

- 2.1 Algemene visie en beleid
- 2.2 Aandachtspunten binnen het beleid
- 2.3 Samenwerkingsverbanden
- 2.4 Besluit

Reeds verschenen BMS Studies

Knop om terug te
keren naar
'Inhoudstafel'

OVER DE AUTEURS

Over de auteurs (1/3)

Jeroen Scheerder

Jeroen Scheerder studeerde antropologie, bewegingswetenschappen en marketing. Hij is professor sportbeleid en sportsociologie aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven en staat aan het hoofd van de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. Hij is eveneens de coördinator van de KU Leuven sportmanagementopleiding. Zijn onderzoek focust op sportbestuur, sportcultuur en sportparticipatie vanuit een sociaalwetenschappelijk perspectief. Hij publiceert in internationale vaktijdschriften op het gebied van beleid, management en sociologie van sport en fysieke activiteit, is editor/auteur van heel wat boeken omtrent sportbestuur en sportparticipatie en is reekseditor van de BMS Studies (<http://faber.kuleuven.be/BMS/>), de MBS-publicaties en de SBS-publicaties (uitgegeven door LannooCampus/Academia Press). Hij doceert sportbeleid, sportmanagement, sportpolitiek, sportsociologie en vrijetijdsstudies. Daarnaast is Jeroen gastdocent aan diverse universiteiten en hogescholen in binnen- en buitenland, en was hij gastprofessor sportsociologie aan de Faculteit Politieke & Sociale Wetenschappen van de Universiteit Gent (2005-2007). Van 2014 tot en met 2016 was hij voorzitter van de *European Association for Sociology of Sport* (EASS). Samen met Koen Breedveld en Remco Hoekman van het Nederlandse Mulier Instituut richtte hij het Europese *MEASURE*-netwerk op waarin crossnationaal onderzoek naar sportcultuur en sportparticipatie centraal staat.

Elien Claes

Elien Claes studeerde in 2013 af als master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen (major Sportmanagement). Daarnaast behaalde ze in 2014 de graad van leerkracht in de Lichamelijke Opvoeding binnen de Specifieke Lerarenopleiding van de KU Leuven. Sinds 2014 werkt ze als wetenschappelijk medewerker binnen de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid aan de KU Leuven. Haar onderzoeksinteresse gaat onder meer uit naar sportbeleid en sportmanagement. Elien voert meerdere onderzoeksprojecten uit in opdracht van de Europese Commissie, de Vlaamse overheid en Vlaamse sportfederaties, waarbij zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden worden gehanteerd. Haar onderzoek focust op de organisatie van sport, zowel op lokaal als op (inter)nationaal niveau. Hierbij staat het management en de werking van sportfederaties en sportclubs centraal.

Over de auteurs (2/3)

Jeroen Meganck

Jeroen Meganck studeerde klinische psychologie (UGent, 2000) en sport- en bewegingspsychologie (KU Leuven & University of Jyväskylä, 2001). Hij schreef zijn doctoraat in de Bewegingswetenschappen (KU Leuven, 2016) over de rol van de sportclubs en sportfaciliteiten in de gezondheidsbevordering voor kinderen en jongeren. Daarnaast heeft hij een eigen praktijk als sportpsycholoog, waarbinnen hij instaat voor de mentale training en begeleiding van beloftevolle jeugd en eliteatleten uit verschillende sportdisciplines. Hij is co-auteur van “Help, mijn kind sport” en coördineert hij de permanente vorming Getuigschrift Praktijkgerichte Sportpsychologie.

Hanne Vandermeerschen

Hanne Vandermeerschen is sociologe en volgde ook een master in Social Policy Analysis. In 2016 werd ze doctor in de Bewegingswetenschappen, op basis van een proefschrift over de sportparticipatie van mensen in armoede. Ook de rol van de overheid en de clubgeorganiseerde sport in het nastreven van een inclusief sportbeleid kwam hierbij aan bod. Ze schreef ook internationale wetenschappelijke artikels op dit thema. Hanne was van 2010 tot 2016 actief als onderzoeker bij de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid binnen de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen (KU Leuven). De sociale stratificatie van sportdeelname en het kansengroepenbeleid binnen de sport- en bewegingssector vormden hierbij het hoofdonderwerp van haar onderzoek. Hanne is momenteel werkzaam als senior onderzoeker aan het HIVA (Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven) en blijft als vrijwillig wetenschappelijk medewerker verbonden aan de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Over de auteurs (3/3)

Steven Vos

Steven Vos is deeltijds hoogleraar aan de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) en is houder van de leerstoel 'Move to Be' bij Fontys Sporthogeschool (Eindhoven). Daarnaast is hij verbonden aan de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de KU Leuven. Hij is doctor in de bewegingswetenschappen (KU Leuven - sportbeleid) en master in de sociale en organisatiepsychologie (KU Leuven).

Steven was voorheen actief in diverse onderzoeks- en managementposities binnen kennis- en expertisecentra. Met zijn leerstoelen bij TU/e en Fontys Sporthogeschool wil hij, samen met zijn team van enthousiaste onderzoekers, nadrukkelijk bijdragen aan het slim en duurzaam verankeren van verantwoord sporten en bewegen, onder meer door het stimuleren en faciliteren van een actieve levensstijl op maat van personen, hun omgeving en de setting waarin ze vertoeven. In zijn onderzoek richt hij zich op de profilering van breedtesporters met het oog op het ontwikkelen en valideren van technologische en sociale innovaties voor duurzaam en verantwoord sporten en bewegen. Zijn onderzoek situeert zich op het snijvlak van de psychologie, de sociologie, de bewegingswetenschappen en het industrial design. Steven is (co-)auteur van een tiental boeken en een groot aantal beleidsrapportages. Hij publiceerde in diverse internationale peer-reviewed tijdschriften. Hij is reekseditor van de BMS-publicaties (Beleid & Management in Sport, www.faber.kuleuven.be/BMS, samen met Prof. dr. Jeroen Scheerder, dr. Jeroen Meganck en dr. Erik Thibaut) en van de SBS-boeken (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegen en Sport uitgegeven bij Academia Press, samen met Prof. dr. Jeroen Scheerder). Hij voerde studies uit voor diverse opdrachtgevers (lokaal, nationaal en Europees).

Jan Seghers

Jan Seghers is doctor in de Lichamelijke Opvoeding (KU Leuven, 2003) en is momenteel als professor verbonden aan de onderzoeksgroep Fysieke Activiteit, Sport en Gezondheid van het Departement Bewegingswetenschappen van de KU Leuven. Hij coördineert de afstudeerrichting fysieke activiteit, fitheid en gezondheid binnen de Master Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen (KU Leuven). Hij verricht onderzoek naar de determinanten van fysieke activiteit en sedentair gedrag en naar de effectiviteit van interventies ter bevordering van een gezonde en actieve levensstijl in verschillende populaties en settings.

HOOFDSTUK 1

SITUERING EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

1.1 Toelichting bij het Vlaamse Sportclub Panel

1.2 Vragenlijst

1.3 Dataverzameling

1.4 Steekproeftrekking

1.5 Respons

1.6 Representativiteit

1.7 Besluit

Doelstelling

In dit hoofdstuk bespreken we het opzet van het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 (VSP3.0). Er wordt onder meer aandacht besteed aan de opbouw van het meetinstrument, de bevragingmethode en de respons. Vooraleer dieper in te gaan op deze aspecten, wordt kort aangegeven waarvoor het Vlaamse Sportclub Panel staat, hoe dit onderzoek opgebouwd wordt en wat de doelstellingen zijn.

1.1 TOELICHTING BIJ HET VLAAMSE SPORTCLUB PANEL

Toelichting bij het Vlaamse Sportclub Panel (1/2)

Sportclubs in Vlaanderen: het Vlaamse Sportclub Panel

In de sportsector spelen sportclubs een belangrijke rol. Ook in Vlaanderen is dit het geval. Nochtans ontbrak het lange tijd aan een wetenschappelijk onderbouwd en representatief instrument waarmee de sportclubs in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest systematisch in kaart gebracht werden. Het Vlaamse Sportclub Panel (VSP) werd opgestart om die leemte in te vullen. Bovendien laat het VSP een analyse doorheen de tijd toe op basis van de verschillende meetpunten. Actuele en betrouwbare gegevens over de huidige situatie van onze sportclubs is van belang bij de voorbereiding en beoordeling van beleidsinitiatieven, beleidsoverwegingen en -evaluaties.

Het Vlaamse Sportclub Panel heeft als doelstelling op regelmatige basis de sportclubs in Vlaanderen te bevragen zodat een aantal basis- maar ook specifieke gegevens omtrent sportclubs bestudeerd kunnen worden. De eerste meting vond plaats in 2009. Deze eerste wave werd met de steun van de Vlaamse overheid opgestart in het kader van het toenmalige Steunpunt voor Beleidsrelevant Onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport (2007-2011) (zie Scheerder & Vos, 2010). In 2012 werd een tweede meting uitgevoerd. Deze studie gaf vervolg aan de eerste meting van 2009. Naast de rapportage van de resultaten anno 2012 werden hier eveneens ontwikkelingen in de periode 2009-2012 beschreven (zie Scheerder e.a., 2015). De voorliggende publicatie presenteert de resultaten van de derde meting anno 2015.

Onderzoek naar sportclubs in Vlaanderen

In 2012 voerde ook de Vlaamse sportadministratie Sport Vlaanderen (het toenmalige Bloso) in samenwerking met de Vlaamse Sportfederatie (Dynamo Project), onder de noemer De Grote Sportclubenquête, onderzoek naar de Vlaamse sportclubs. Een totaal van 1.749 sportclubs nam deel aan deze bevraging en de resultaten leidden onder meer tot een typologie van sportclubs (Bloso, 2012).

Verenigingsmonitor en –panel van het Mulier Instituut

Het Mulier Instituut in Nederland zet sterk in op onderzoek naar sportverenigingen. Via de Verenigingsmonitor worden Nederlandse sportverenigingen gevolgd in al hun facetten (leden, kader, activiteiten, accommodatie, financiën). Binnen de grootschalige Verenigingsmonitor worden de deelnemende verenigingen (meer dan 2.000) jaarlijks één tot drie keer bevraagd. Het panel is daarmee representatief voor de georganiseerde breedtesport in Nederland (Mulier Instituut, 2016). De Verenigingsmonitor omvat op bepaalde vlakken overeenkomsten met het Vlaamse Sportclub Panel 3.0. Meer bepaald kunnen we wat betreft de grootte van de sportclubs (zie Claes e.a., 2017a) en de financiële situatie (zie Claes e.a., 2017b) een vergelijking tussen de Lage Landen maken.

Toelichting bij het Vlaamse Sportclub Panel (2/2)

Doelstelling van het Vlaamse Sportclub Panel

Inhoudelijk wil het Vlaamse Sportclub Panel een zicht geven op het profiel van de Vlaamse sportclubs, met name de activiteiten die sportclubs aanbieden, de wijze waarop ze zich organiseren en profileren, de samenstelling van hun ledenbestand, het inzetten van vrijwilligers, etc. Op deze manier wordt een beeld van de sportclubsector in Vlaanderen bekomen en kan beter ingespeeld worden op de ontwikkeling en de noden van deze sector binnen het sportlandschap. Hoewel de onderwerpen die bevroegd worden dezelfde blijven over de verschillende metingen, wordt de mogelijkheid voorzien om ook nieuwe thema's te bevroegen zodat kan ingespeeld worden op maatschappelijke trends en nieuwe ontwikkelingen. Zo werden in de bevroeging van de tweede wave anno 2012 drie specifieke thema's toegevoegd, met name: (1) de impact van de economische crisis, (2) de rol van de sportclub in de gezondheids promotie, en (3) het beleid vanwege sportclubs ten aanzien van maatschappelijke doelgroepen. Gedurende de periode 2015 tot 2017 is de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid partner in een Europees onderzoekproject dat focust op sociale inclusie en vrijwilligers in sportclubs in Europa. Dit Erasmus+ project, genaamd 'Social Inclusion and Volunteering in Sports Clubs in Europe (SIVSCE)', wordt ondersteund door de Europese Commissie (zie Ibsen e.a., 2016; Elmoose-Østerlund e.a., 2016). Om hiertoe bij te dragen wordt binnen de derde meting van het VSP bijkomend gepeild naar de huidige situatie in en de houding van sportclubs ten aanzien van (1) sociale inclusie en (2) vrijwilligers. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt verdere toelichting voorzien bij de verschillende onderwerpen in de vragenlijst.

1.2 VRAGENLIJST

Vragenlijst VSP3.0 (1/2)

Link VSP1.0 - 2.0 - 3.0

De gegevens voor het onderzoek werden verzameld door middel van een gestandaardiseerde vragenlijst. Deze is voor een groot stuk identiek aan het onderzoeksinstrument dat voor het Vlaamse Sportclub Panel 1.0 en 2.0 (VSP1.0 en VSP2.0, zie Scheerder & Vos, 2010; Scheerder e.a., 2015) gehanteerd werd. Op die manier kan immers de evolutie van een aantal van de bevroegde items bestudeerd worden. Er werden echter ook een aantal aanpassingen en aanvullingen opgenomen. Hiernaast geven we een overzicht van de doorgevoerde veranderingen in het VSP3.0 ten opzichte van de VSP2.0-vragenlijst en de uiteindelijke structuur van de VSP3.0-vragenlijst.

Aanpassingen van bestaande onderwerpen

Om de lengte van de vragenlijst hanteerbaar te houden, ook na toevoeging van de twee nieuwe thema's, werden bepaalde onderdelen uit de oorspronkelijke vragenlijst ingekort of verwijderd. Het gaat om informatie waarvan verwacht kan worden dat deze sinds de vorige bevraging niet of slechts weinig veranderd is. Meer bepaald werden het aantal vragen omtrent de thema's gezondheid en partnerships ingekort. De vragen aangaande nevenactiviteiten in de sportclubs en de vergoeding van bestuursleden, trainers en vrijwilligers werden weggelaten. Hiernaast werden bestaande vragen met betrekking tot diversiteit en de inzet van vrijwilligers aangepast in functie van de vragen van het Europese Erasmus+ project.

Toevoeging van nieuwe onderwerpen

Naast het inkorten of schrappen van een aantal items in de vragenlijst, werden ook nieuwe vragen opgenomen. Het gaat meer bepaald om vragen aangaande twee thema's. Een eerste blok betreft vragen met betrekking tot de huidige situatie en de houding van sportclubs ten aanzien van sociale inclusie. Deze vragen werden toegevoegd bij het onderdeel diversiteit. De laatste jaren heeft het diversiteits- en integratiethema immers aan belang gewonnen, zowel op de lokale als de internationale sportbeleidsagenda. Sportclubs worden meer en meer naar voor geschoven als potentiële spelers in de bevordering van sociale inclusie. De Europese Unie stelt sociale inclusie voorop als specifieke doelstelling en benadrukt hierbij de essentiële rol van sportclubs in de bevordering van sociale integratie in de samenleving (CEC, 2007 ; European Commission, 2011).

Een tweede blok dat in de nieuwe versie van de vragenlijst een plaats kreeg, heeft betrekking op de huidige situatie en de houding van sportclubs ten aanzien van vrijwilligers. Het vrijwillig engagement is de hoeksteen van de sportsector en verdient dan ook blijvende aandacht en ondersteuning (Scheerder e.a., 2010). Voor de meerderheid van de sportclubs, vormt vrijwilligerswerk de belangrijkste bron die hen in staat stelt om te overleven. Vrijwilligerswerk vormt eveneens de basis voor de integratie van mensen in de gemeenschappen die sportclubs vormen, maar de betekenis van vrijwilligerswerk is nog breder. Vrijwilligerswerk is een vorm van actief burgerschap gebaseerd op wederzijdse relaties tussen de leden. Dit maakt dat vrijwilligerswerk niet alleen van belang is voor sportclubs en hun leden, maar ook voor de samenleving in bredere zin.

Structuur van de VSP3.0-vragenlijst (1/2)

Op basis van de VSP2.0-bevraging en rekening houdend met de hoger vermelde aanpassingen en toevoegingen, ziet de structuur van de nieuwe VSP3.0-vragenlijst er als volgt uit:

(0) Geïnformeerde toestemming

Het uitvoeren van dit onderzoek is gebeurd met toestemming van de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven. Door verder te gaan met de vragenlijst geven de respondenten hun geïnformeerde toestemming.

(1) Algemene gegevens

In het eerste deel van het meetinstrument wordt gevraagd naar de contactgegevens en het statuut van de sportclub, de sporttakken die aangeboden worden, het niveau van de sportbeoefening, het beleid van de club, de samenwerkingsverbanden, etc.

(2) Organisatie

In dit deel van de vragenlijst staat de organisatie van de sportclub centraal. Er wordt gevraagd naar de samenstelling van het bestuur, het trainers- en begeleiderskorps, de inzet van betaalde krachten, de houding van de club ten aanzien van vrijwilligers etc.

(3) Leden

De samenstelling van het ledenbestand, evoluties in het aantal leden en de activiteiten die clubs aan hun leden aanbieden, etc. vormen het onderwerp van dit deel van de vragenlijst.

Structuur van de VSP3.0-vragenlijst (2/2)

(4) Diversiteit

In dit deel van de vragenlijst ligt de focus op het huidige bereik van bepaalde doelgroepen en de inspanningen die de sportclubs doen om deze doelgroepen te bereiken. Hiernaast wordt gepeild naar de houding van de club ten opzichte van een dergelijk doelgroepenbeleid en de hindernissen die men in dit verband ondervindt.

(5) Gezondheid

Dit deel van de vragenlijst gaat dieper in op de visie op gezondheidspromotie en de rol die sportclubs daarin (kunnen) spelen. De motieven en barrières om gezondheidspromotie al dan niet op te nemen in de werking van de sportclub worden eveneens bevraagd. In functie van een internationale vergelijking wordt gebruik gemaakt van de Health Promoting Sports Club Index (Kokko e.a., 2009).

(6) Infrastructuur

Dit deel van de vragenlijst bevraagt of clubs gebruik maken van publieke sportinfrastructuur en of ze over eigen sportinfrastructuur beschikken.

(7) Financieel

Dit deel van de vragenlijst gaat dieper in op de financiële toestand van de sportclubs. Zo wordt gevraagd naar de inkomsten, de uitgaven etc. De impact van de economische recessie is eveneens onderdeel van dit thema.

1.3 DATAVERZAMELING

Bevragingsvorm

Naar analogie met de eerste en tweede wave van het Vlaamse Sportclub Panel werd er ook voor het derde bevragsingsmoment gekozen voor een online bevraging. Een online bevraging is qua benadering gelijkaardig aan een schriftelijke bevraging, maar heeft als voordeel dat er geen afzonderlijke data-invoer dient te gebeuren. Dit is niet enkel tijdbesparend, maar voorkomt ook mogelijke fouten bij het invoeren van de data. Aan de respondenten die niet over internet beschikten of voor wie het geen evidentie was om deel te nemen aan het online onderzoek, werd de mogelijkheid geboden om een papieren versie van de vragenlijst op te vragen en in te vullen.

Bevragingsprocedure: via gemeentelijke sportdiensten...

In het Vlaamse Sportclub Panel werd er vanaf de eerste meting geopteerd om sportclubs te contacteren via gemeenten. De sportdiensten van de geselecteerde gemeenten (zie verder) en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) ontvingen een introductiebrief per e-mail en de schepenen van Sport van de gemeenten ontvingen een uitnodiging per post. In de bijlage van deze brief werd een beschrijving gegeven van de doelstellingen en het opzet van het onderzoek, de meerwaarde van het onderzoek en de wijze waarop het onderzoek uitgevoerd zou worden.

Via deze werkwijze werd de afbakening van het begrip 'sportclub' overgelaten aan de gemeentelijke sportdiensten. Dit impliceert dat in ons onderzoek sportclubs in de 'traditionele' betekenis van het woord worden opgenomen. Hiernaast kunnen ook socio-culturele verenigingen met een sportaanbod – denk bijvoorbeeld aan verenigingen die naast een cultuuraanbod ook sportactiviteiten aanbieden – deel uitmaken van de steekproef. Daarnaast kunnen ook verenigingen die sportieve activiteiten zoals hondendressuur, vinkenzetten, duivenmelken, etc. aanbieden opgenomen worden aangezien deze eveneens als sportverenigingen worden aanzien en (financieel) ondersteund worden door bepaalde lokale sportbesturen. De in het onderzoek opgenomen verenigingen dienen echter niet noodzakelijk erkend of gesubsidieerd te worden door het gemeentebestuur. Ook niet-erkende verenigingen kunnen dus deel uitmaken van het onderzoek. Op deze manier wordt getracht een zo ruim mogelijk staal van sportclubs in het onderzoek te betrekken om aldus een zo accuraat mogelijk beeld te bekomen van de veelheid en verscheidenheid van sportclubs in Vlaanderen. Dit is dan ook de meerwaarde van deze werkwijze in vergelijking met, bijvoorbeeld, een bevraging die via de sportfederaties georganiseerd zou worden. In dat laatste geval zouden sportclubs die niet aangesloten zijn bij een sportfederatie immers uit de boot vallen.

... naar lokale sportclubs

Aan de gemeenten die hun medewerking verleenden aan het Vlaamse Sportclub Panel werd gevraagd om (1) een introductiebrief, opgesteld en eventueel op papier aangeleverd door de onderzoekers, te verspreiden per e-mail of per post naar de sportclubs in de eigen gemeente; of (2) contactgegevens (postadres en/of e-mail) van de sportclubs in hun gemeente ter beschikking te stellen van de onderzoekers zodat de verzending van de introductiebrieven vanuit de KU Leuven kon gebeuren.

In de introductiebrief werd het onderzoek kort toegelicht en werd gevraagd om deel te nemen aan de online bevraging met vermelding van de URL waarop de vragenlijst weergegeven wordt.

1.4 STEEKPROEFTREKKING

Steekproeftrekking (1/3)

Inleiding

Een van de doelstellingen van het Vlaamse Sportclub Panel is om evoluties doorheen de tijd te bestuderen. De betrachting daarbij is om de sportclubs die in de eerste en tweede wave opgenomen werden, opnieuw te bevragen bij de volgende metingen. Een drop-out valt echter niet uit te sluiten. Onderstaand geven we toelichting bij de wijze waarop de steekproeftrekking werd uitgevoerd om dit te ondervangen.

Socio-economisch profiel van gemeenten

Om wetenschappelijk onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de organisatie en de werking van de sportclubs in Vlaanderen, wordt bij de samenstelling van de steekproef rekening gehouden met het socio-economische profiel van gemeenten. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde Belfius-indeling (de vroegere Dexia-indeling; zie Dexia, 2007). Hierbij worden zestien gemeenteprofielen onderscheiden die op hun beurt gereduceerd kunnen worden tot zes types van gemeenten. Een dergelijke typologie bevat 'rijkere' informatie dan een indeling van gemeenten die zich beperkt tot de geografische spreiding en/of het inwonersaantal. Zo wordt in de Belfius-indeling onder meer rekening gehouden met zowel socio-economische, morfologische, demografische, culturele als financiële karakteristieken van gemeenten. Op de volgende slide geven we een beknopt overzicht van de zes types van gemeenten volgens de Belfius-indeling.

Socio-economisch profiel van gemeenten

Zes types van gemeenten volgens de Belfius-indeling:

(1) Woongemeenten

Woongemeenten hebben een inkomensniveau dat boven het regionale gemiddelde zit en hebben een eerder lage centrumfunctie. Ze worden gekenmerkt door een middelgroot inwonersaantal. Dit type van gemeente omvat vier subtypes van gemeenten.

(2) Landelijke gemeenten

Deze gemeenten worden gekenmerkt door een lage verstedelijkingsgraad. Binnen deze cluster worden drie groepen van gemeenten ondergebracht.

(3) Gemeenten met een concentratie aan economische activiteit

Gemeenten uit deze groep onderscheiden zich voornamelijk van andere gemeenten omwille van hun industriële activiteiten. Binnen deze groep kan een opsplitsing gemaakt worden naar drie subtypes van gemeenten.

(4) Semi-stedelijke en agglomeratiegemeenten

De groep van semi-stedelijke en agglomeratiegemeenten bestaat uit (semi)stedelijke gemeenten met een lager gemiddeld inkomen en/of een demografische achteruitgang. Binnen deze cluster van gemeenten worden twee subtypes onderscheiden.

(5) Centrumgemeenten

Centrumgemeenten hebben een grote aantrekkingskracht omwille van hun centrumfunctie. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen middelgrote steden, grote steden en regionale steden.

(6) Toeristische gemeenten

Toeristische gemeenten worden voornamelijk gekenmerkt door hun toeristische karakter. De acht gemeenten in deze groep zijn allemaal kustgemeenten.

Steekproeftrekking (2/3)

Trekking van steekproef van gemeenten

De steekproef van VSP3.0 bouwt verder op de steekproeven van de vorige waves van het VSP (VSP1.0 in 2009, zie Scheerder & Vos, 2010 en VSP2.0 in 2012, zie Scheerder e.a., 2015). Bij het samenstellen van de VSP1.0-steekproef werden 60 gemeenten gevraagd om mee te werken. Ter compensatie van de verwachte drop-out van de clubs van VSP1.0, werd de steekproef van de tweede wave uitgebreid en 30 nieuwe gemeenten werden gecontacteerd. Bij het VSP2.0 werden sportclubs van in totaal 90 gemeenten gecontacteerd. Dit resulteerde in 651 sportclubs die deelnamen aan de eerste wave van het Vlaamse Sportclub Panel (VSP1.0) en 580 sportclubs die deelnamen aan VSP2.0. Om het aantal respondenten van de bevraging te vergroten, is besloten om de steekproef verder uit te breiden in de derde wave, en 63 nieuwe gemeenten werden mee opgenomen in de steekproef. De totale steekproef van VSP3.0 bestaat uit 153 gemeenten wat exact de helft is van het totaal aantal gemeenten in Vlaanderen (N=308) (zie ook Figuur 1.1). Om de representativiteit van de steekproeftrekking te garanderen, werd rekening gehouden met het socio-economische profiel van de gemeenten (zie Tabel 1.1). Hierbij is eveneens rekening gehouden met een gelijke verdeling per bevolkingscategorie (aantal inwoners per gemeente) en per provincie. Om verschillende redenen - denk aan sportclubs die hun werking hebben gestopt, clubs die niet meer kunnen worden bereikt of niet meer geïnteresseerd zijn om deel te nemen aan het onderzoek - is besloten om opnieuw contact op te nemen met alle gemeenten. De sportclubs in de drie waves van het VSP zijn dus niet per se dezelfde. Er zijn clubs die aan meerdere waves hebben deelgenomen en daarnaast ook clubs die slechts bij één wave betrokken zijn.

Conform de eerder beschreven bevragingsprocedure werd de medewerking gevraagd van de gemeenten om de oproep zelf te verspreiden bij de lokale sportclubs of de contactadressen aan te leveren zodat de onderzoekers zelf contact konden opnemen met de clubs.

Zowel in VSP1.0, VSP2.0 als in VSP3.0 werden inspanningen geleverd om ook sportclubs uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op te nemen. Om deze clubs te bereiken werd beroep gedaan op de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC).

Steekproeftrekking (3/3)

Tabel 1.1 Steekproef van gemeenten: indeling van Vlaamse gemeenten op basis van hun socio-economisch profiel. Vergelijking tussen de steekproef in 2015 (VSP3.0) en Vlaanderen

	VSP3.0 (N=153)	Vlaanderen (N=308)
Woongemeenten	27,5%	26,9%
<i>In landelijke zones</i>	8,5%	8,1%
<i>In de stadsrand</i>	9,2%	8,8%
<i>Agglomeratiegemeenten met tertiaire activiteit</i>	5,2%	5,5%
<i>Residentiële randgemeenten met hoge inkomens</i>	4,6%	4,5%
Landelijke gemeenten	31,4%	31,5%
<i>Kleine landbouwgemeenten</i>	10,5%	10,7%
<i>Erg landelijke gemeenten met sterke vergrijzing</i>	9,2%	8,8%
<i>Landelijke of verstedelijkte plattelandsgemeenten met sterke demografische groei</i>	11,8%	12,0%
Gemeenten met een concentratie van economische activiteit	12,4%	13,0%
<i>Landelijke en landbouwgemeenten met industriële activiteit</i>	5,9%	6,5%
<i>Verstedelijkte plattelandsgemeenten met industriële activiteit en demografische groei</i>	2,6%	2,6%
<i>Steden en agglomeratiegemeenten met een industrieel karakter</i>	3,9%	3,9%
Semi-stedelijke of agglomeratiegemeenten	13,7%	13,6%
<i>Weinig verstedelijkte gemeenten met demografische achteruitgang</i>	7,2%	6,8%
<i>Sterk verstedelijkte gemeenten met lage inkomens</i>	6,5%	6,8%
Centrumgemeenten	12,4%	12,3%
<i>Middelgrote steden</i>	7,8%	7,8%
<i>Regionale steden</i>	2,6%	2,6%
<i>Grote en regionale steden – hoofdplaatsen</i>	2,0%	1,9%
Toeristische gemeenten	2,6%	2,6%
<i>Kustgemeenten</i>	2,6%	2,6%

1.5 RESPONS

Onderzoeksprocedure en respons

De volledige onderzoeksprocedure, beginnende bij de steekproeftrekking tot de respons van de sportclubs, wordt schematisch weergegeven in Figuur 1.1.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie en de gemeenten die ervoor kozen om de uitnodigingen zelf te verspreiden, verstuurden een totaal van 4.063 uitnodigingen naar lokale sportclubs¹. Contactgegevens van 6.618 sportclubs werden bezorgd aan de onderzoekers door de gemeenten en de uitnodigingen voor deze sportclubs werden door de KU Leuven gestuurd.

Een totaal van 9.906 sportclubs werden aangeschreven om deel te nemen aan het onderzoek (10.681 e-mails werden verstuurd naar sportclubs, maar inclusief foutmeldingen). Na het versturen van de uitnodiging en twee herinneringen, hebben 1.002 sportclubs deelgenomen aan de online bevraging, wat overeen komt met een respons van tien procent. Van de 1.002 respondenten voltooiden 681 clubs de volledige bevraging. De onderzoeksperiode liep van 3 juni 2015 tot en met 1 september 2015.

Bij ongeveer acht op de tien van de sportclubs (81,5%) werd de vragenlijst ingevuld door één persoon. Bij de overige sportclubs (19,5%) werd de vragenlijst ingevuld door twee of meerdere personen, met een combinatie van verschillende functies. Indien de vragenlijst werd ingevuld door één persoon werden de sportclubs in dit derde Vlaamse Sportclub Panel voornamelijk vertegenwoordigd door de secretaris (41,7%), de voorzitter (38,7%) of de penningmeester (6,9%) van de club. De overige vragenlijsten werden ingevuld door personen met andere functies binnen de club.

¹ Aan de deelnemende gemeenten werd gevraagd om door te geven hoeveel sportclubs binnen hun gemeente werden uitgenodigd. Voor de gemeenten die meewerkten aan het onderzoek, maar niet lieten weten hoeveel clubs werden uitgenodigd, werd uitgegaan van het aantal clubs in de Sportdatabank Vlaanderen van die gemeente.

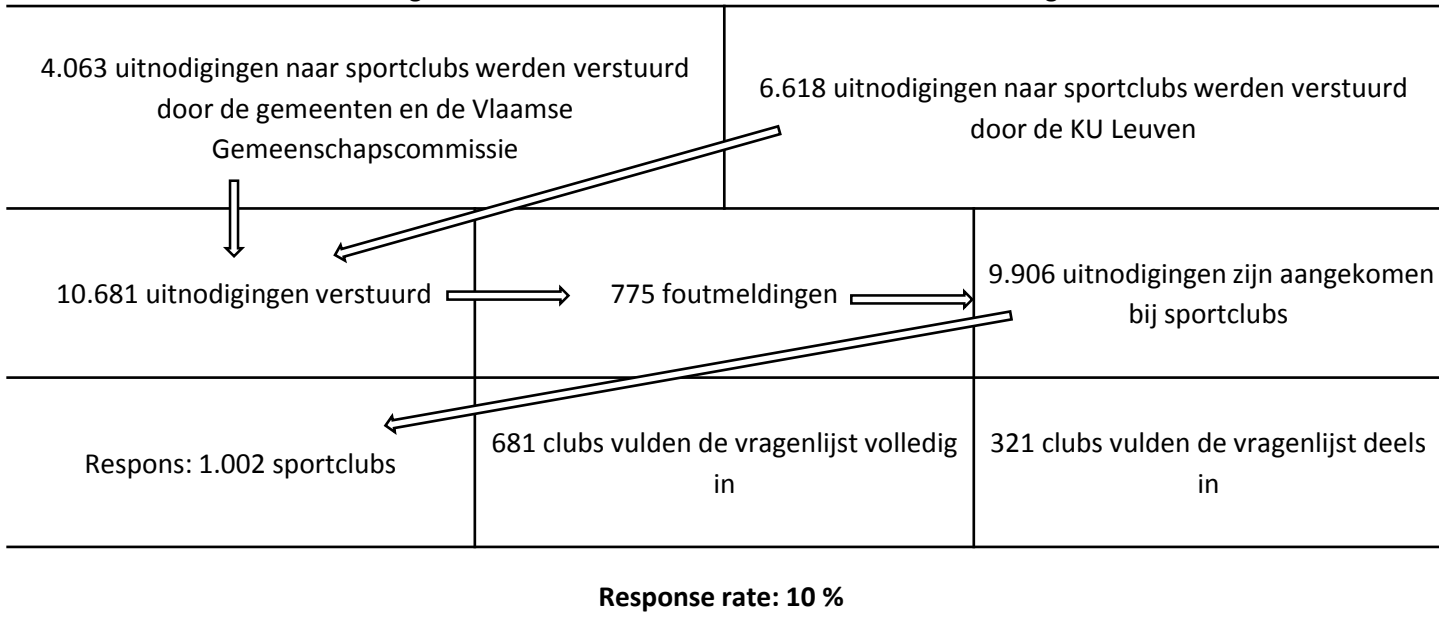
Onderzoeksprocedure

Figuur 1.1 Schematisch overzicht van de onderzoeksprocedure van het Vlaamse Sportclub Panel 3.0: van samenwerking met de gemeenten tot deelname van de lokale sportclubs

VSP1.0 (2009)	VSP2.0 (2012)	VSP3.0 (2015)
60 gemeenten (N=651 sportclubs)	Sportclubs VSP1.0 + 30 gemeenten = 90 (N=580 sportclubs)	Gemeenten VSP1.0 + VSP2.0 + 63 gemeenten = 153 (N=1.002 sportclubs)

153 gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie werden uitgenodigd om deel te nemen aan het Vlaamse Sportclub Panel en om:

- (1) een introductiebrief, opgesteld en eventueel op papier aangeleverd door de onderzoekers, te verspreiden per e-mail of per post naar de sportclubs in de eigen gemeente; of
- (2) contactgegevens (postadres en/of e-mail) van de sportclubs in hun gemeente ter beschikking te stellen van de onderzoekers zodat de verzending van de introductiebrieven vanuit de KU Leuven kon gebeuren.

1.6 REPRESENTATIVITEIT

1.6.1 Geografische spreiding

1.6.2 Sportgerelateerde kenmerken

Inleiding

Bij de trekking van de steekproef werd gekozen om te werken via gemeentelijke sportdiensten. Dit staat toe om de grootst mogelijke diversiteit aan sportclubs op te nemen in dit onderzoek. Deze keuze werd ook deel genomen uit noodzaak aangezien er tot voorkort geen toegankelijke clubspecifieke, administratieve gegevens beschikbaar waren op basis waarvan de representativiteit op het niveau van de sportclubs bepaald kan worden. Bij VSP1.0 en VSP2.0 kon de representativiteit van de steekproeven dan ook enkel op niveau van de gemeente ingeschat worden.

In Vlaanderen worden sportclubs geregistreerd door Sport Vlaanderen, de Vlaamse sportadministratie. Praktische informatie (onder andere locatie, sporttakken, contactgegevens, etc.) is beschikbaar voor ongeveer 18.000 sportclubs in Vlaanderen die lid zijn van een erkende Vlaamse sportfederatie en 5.000 clubs die niet bij een erkende sportfederatie zijn aangesloten. Met behulp van deze gegevens kunnen we de representativiteit van onze groep respondenten onderzoeken in functie van geografische spreiding en op het gebied van sportgerelateerde kenmerken.

1.6.1 GEOGRAFISCHE SPREIDING

Geografische spreiding over de provincies

- In Tabel 1.2 wordt de geografische spreiding van de bevroagde sportclubs weergegeven, gebaseerd op hun zetel
- Hierbij wordt een opdeling gemaakt tussen de vijf Vlaamse provincies, aangevuld met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- De provincie Antwerpen is duidelijk het sterkst vertegenwoordigd bij de bevroagde clubs
- Sportclubs in de provincies Oost- en West-Vlaanderen zijn ondervertegenwoordigd

Tabel 1.2 Geografische spreiding van de sportclubs in de VSP3.0-steekproef, in vergelijking met de verdeling in van sportclubs in Vlaanderen

Provincie	VSP3.0 (N=967)	Vlaanderen (N=22 427)
Antwerpen	36,1%	26,0%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3,7%	0,8%
Limburg	14,3%	14,0%
Oost-Vlaanderen	16,3%	25,0%
Vlaams Brabant	18,4%	13,8%
West-Vlaanderen	11,2%	20,4%

Socio-economisch profiel van de administratieve zetel van sportclubs

- Tabel 1.3 geeft een overzicht van het sociaal-economisch profiel van de locatie van de administratieve zetel van de sportclubs in de VSP3.0-steekproef in vergelijking met de verdeling in Vlaanderen. Aangezien onze steekproef getrokken is op basis van het socio-economisch profiel van de gemeenten, is dit een belangrijk kenmerk om de representativiteit van onze respons te verifiëren
- De resultaten tonen aan dat sportclubs in centrumgemeenten, sterk verstedelijkte gemeenten en woongemeenten licht oververtegenwoordigd zijn, terwijl de sportclubs in landelijke gemeenten en toeristische gemeenten ondervertegenwoordigd zijn

Tabel 1.3 Socio-economisch profiel van de administratieve zetel van sportclubs in de VSP3.0-steekproef, in vergelijking met de verdeling in van sportclubs in Vlaanderen

Socio-economisch profiel van de van de vestigingsplaats van sportclubs	VSP3.0 (N=967)	Flanders (N=22 427)
Centrumgemeente	32,6%	30,3%
Gemeente met concentratie van economische activiteit	11,5%	12,9%
Landelijke gemeente	16,8%	19,8%
Semi-stedelijke gemeente	12,7%	13,7%
Sterk verstedelijkte gemeente	2,4%	0,8%
Toeristische gemeente	1,4%	2,3%
Woongemeente	22,6%	20,1%

1.6.2 SPORTGERELATEERDE KENMERKEN

Sportgerelateerde kenmerken (1/2)

- De representativiteit van onze groep respondenten wordt onderzocht in functie van het type sportclub, de aangeboden sporttakken en de aansluiting bij een erkende en/of gesubsidieerde sportfederatie (zie Tabellen 1.4 tot 1.6). Er zijn geen gegevens beschikbaar over de omvang van sportclubs in Vlaanderen
- De resultaten geven aan dat de multisport-clubs licht oververtegenwoordigd in de VSP3.0-steekproef (zie Tabel 1.4)
- Als we uitsluitend naar de unisport-clubs kijken en de aangeboden sporttakken analyseren, stellen we vast dat voetbal- en wielersportclubs ondervertegenwoordigd zijn in onze steekproef; vechtsportclubs zijn duidelijk oververtegenwoordigd (zie Tabel 1.5)
- In de VSP3.0-steekproef is negen op de tien sportverenigingen aangesloten bij een erkende sportfederatie. Dit percentage ligt hoger dan de verdeling van Vlaamse clubs (zie Tabel 1.6)

Tabel 1.4 Aandeel unisport- versus multisport-clubs in de VSP3.0-steekproef, in vergelijking met de verdeling in van sportclubs in Vlaanderen

Type sportclub	VSP3.0 (N=967)	Vlaanderen (N=22 427)
Unisport	86,9%	89,4%
Multisport	13,1%	10,6%

Sportgerelateerde kenmerken (2/2)

Tabel 1.5 Aanbod sporttakken (top tien) in de unisport-clubs in de VSP3.0-steekproef, in vergelijking met de verdeling in van sportclubs in Vlaanderen

Top tien sporttakken	VSP3.0 (N=865)	Vlaanderen (N=20 841)
Voetbal (indoor en outdoor)	18,0%	29,7%
Vechtsporten	10,9%	4,8%
Fietssport	8,8%	14,5%
Volleybal	5,7%	4,6%
Gymnastiek	4,5%	2,2%
Tennis	4,4%	2,4%
Badminton	3,4%	2,2%
Basketbal	3,4%	1,8%
Dansen	3,4%	2,5%
Zwemmen	3,4%	1,6%

Tabel 1.6 Aandeel sportclubs in de VSP3.0-steekproef dat lid is van een erkende/gesubsidieerde sportfederatie, in vergelijking met de verdeling in van sportclubs in Vlaanderen

Lid van een erkende en/of gesubsidieerde sportfederatie	VSP3.0 (N=890)	Vlaanderen (N=18 235)
Ja	89,6%	77,7%
Nee	10,4%	22,3%

1.7 BESLUIT

Situering en opzet van het Vlaamse Sportclub Panel 3.0

In dit hoofdstuk werd toelichting gegeven bij de onderzoekstraditie van het Vlaamse Sportclub Panel aangaande sportclubs in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hierbij werd er dieper ingegaan op de opbouw van de online bevraging bij sportclubs, de procedure van de dataverzameling, de steekproeftrekking, de respons en de representativiteit van de steekproef van het Vlaamse Sportclub Panel 3.0.

In wat volgt worden de resultaten van de drie waves van het Vlaamse Sportclub Panel met elkaar vergeleken. Op deze manier wensen we ontwikkelingen in de periode tussen 2009 en 2015 in kaart te brengen.

Deze BMS Studie wordt afgesloten met een synthese van de belangrijkste bevindingen van de volledige BMS-reeks Barometer van de sportclubs in Vlaanderen (BMS 34 tot en met 37).

HOOFDSTUK 2

ONTWIKKELINGEN IN DE PERIODE 2009- 2012-2015

2.1 Clubprofiel

2.2 (Sport)accommodatie

2.3 Ledenbestand

2.4 Medewerkers

2.5 Financiële situatie

2.6 Samenwerkingsverbanden

2.7 Besluit

Doelstelling

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op mogelijke veranderingen binnen de Vlaamse sportclubs in de periode 2009-2015. Hiervoor worden de gegevens verzameld in respectievelijk VSP1.0 (2009; N= 651; zie Scheerder & Vos, 2010), VSP2.0 (2012; N= 580: zie Scheerder e.a., 2015) en VSP3.0 (2015; N= 1.002) cross-sectioneel met elkaar vergeleken. We houden niet alleen rekening met de clubs die zowel in de eerste als in de tweede en de derde meting van het respectievelijke panel deel uitmaakten, maar dus voor iedere van de drie meetpunten met alle clubs die aan het onderzoek hebben deelgenomen. In de vergelijking worden, naast het clubprofiel, een aantal aspecten meegenomen die kunnen beschouwd worden als uitdagingen voor sportclubs. Concreet gaat het om de volgende aspecten: (i) bezit van (sport)accommodatie, (ii) ledenbestand, (iii) medewerkers, (iv) financiële situatie, en (v) samenwerkingsverbanden.

2.1 CLUBPROFIEL

Vergelijking clubprofiel in de periode 2009-2015

- Alvorens in te gaan op specifieke ontwikkelingen in de periode 2009-2015 is het zinvol om voor een aantal clubkenmerken de drie meetpunten te vergelijken
- Tussen de drie metingen hebben er, voor wat betreft organisatiekenmerken, geen sterke verschuivingen plaatsgevonden tussen 2009 en 2015. Voor wat betreft de grootte van de clubs is er een afname in het aandeel van de kleine clubs
- Wat betreft het oprichtingsjaar is in de meest recente meting in 2015 het aandeel van de jongere clubs (opgericht na 2000) wat gestegen en is het aandeel clubs opgericht in de periode 1980-1999 omgekeerd wat gedaald
- De verdeling naar type van sport is in 2015 vrijwel dezelfde als bij de eerste meting in 2009. Ten opzichte van het meetpunt in 2012 is het aandeel van de solosporten wat gedaald en is het aandeel van de duosporten toegenomen

Tabel 2.1 Sportclubgrootte (sportende leden), oprichtingsjaar en type van sport, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0), in percentages

	VSP1.0 2009	VSP2.0 2012	VSP3.0 2015
Grootte			
<i>Klein (< 61 leden)</i>	52,5	50,0	47,5
<i>Middelgroot (61-200 leden)</i>	30,1	34,8	33,7
<i>Groot (> 200 leden)</i>	17,4	15,2	18,8
Oprichtingsjaar			
<i>Vóór 1980</i>	50,5	44,2	46,1
<i>1980-1999</i>	34,7	37,9	29,2
<i>2000 en later</i>	14,8	17,9	24,7
Type van sport			
<i>Solosport</i>	46,8	53,9	43,8
<i>Duosport</i>	20,2	14,4	25,2
<i>Teamsport</i>	33,0	31,7	31,0

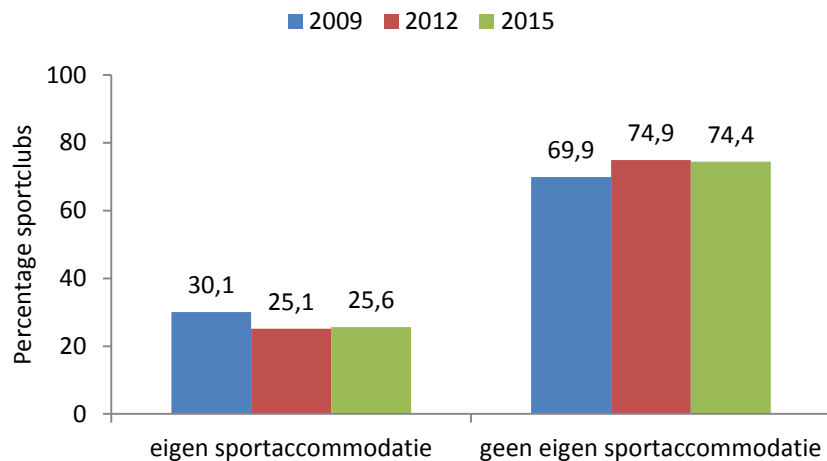
2.2 (SPORT)ACCOMMODATIE

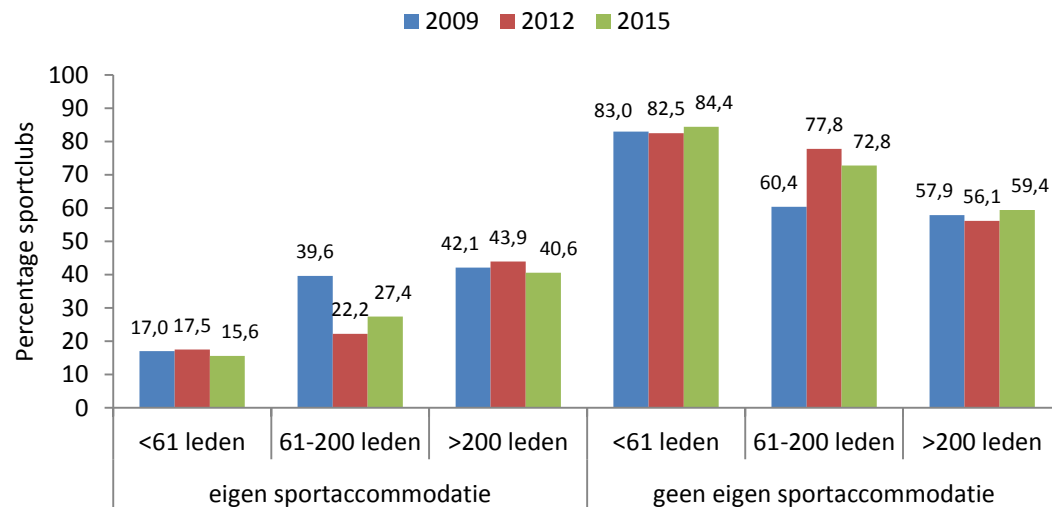
Ontwikkelingen bezit van (sport)accommodatie in de periode 2009-2015

- In de periode 2009-2015 zijn er voor wat betreft het bezit van (sport)accommodatie lichte verschuivingen opgetreden bij de clubs die deel uitmaken van het Vlaamse Sportclub Panel
- In 2009 beschikte drie op tien van de clubs over eigen (sport)accommodatie. Drie jaar later daalde dit tot 25 procent. In de meeste recente meting in 2015 is dit aandeel stabiel gebleven
- De verschuiving in de periode 2009-2012 kon met name bij de middelgrote clubs gesitueerd worden. Ook in 2015 zijn er binnen deze groep, zij het eerder beperkte, verschuivingen

Figuur 2.1 Bezit van (sport)accommodatie, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

Figuur 2.2 Bezit van (sport)accommodatie naar omvang van het ledenbestand, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

Ontwikkelingen houdingen t.a.v. (sport)accommodatie in de periode 2009-2015

- In 2015 (VSP3.0) is 37 procent van de clubs van mening dat hun groei geremd wordt door een tekort aan accommodatie. Dit aandeel ligt tien procent hoger in vergelijking met 2009 (VSP1.0) en 2012 (VSP2.0)
- Bijna de helft van de clubs in de VSP3.0 geeft aan dat het onderhoud en/of de huur van de (sport)accommodatie een zware financiële last is voor de club. Het aandeel clubs dat in 2009 en 2012 akkoord ging met deze stelling komt quasi perfect overeen met de meting in 2015

Tabel 2.2 Houding van sportclubs ten aanzien van de beschikbaarheid en het onderhoud van (sport)accommodaties, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0), in percentages

	VSP1.0 - 2009			VSP2.0 - 2012			VSP3.0 - 2015		
	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord
De groei van de club wordt geremd door een tekort aan (sport)accommodatie	54,4	17,3	28,3	52,8	20,5	26,8	47,1	16,1	36,8
Het onderhoud en/of de huur van (sport)accommodatie is een zware financiële last voor de club	35,2	19,4	45,4	31,0	24,2	44,8	30,8	21,6	47,6

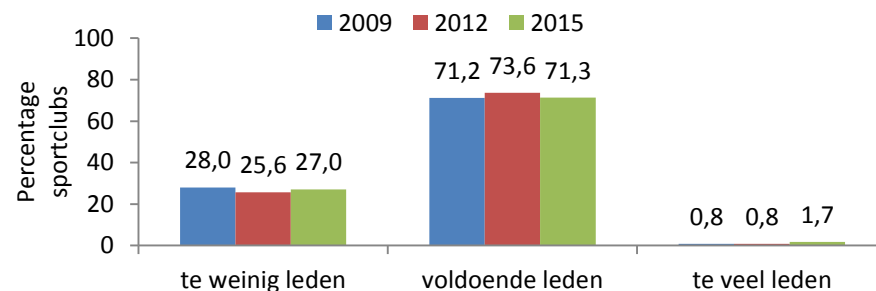
2.3 LEDENBESTAND

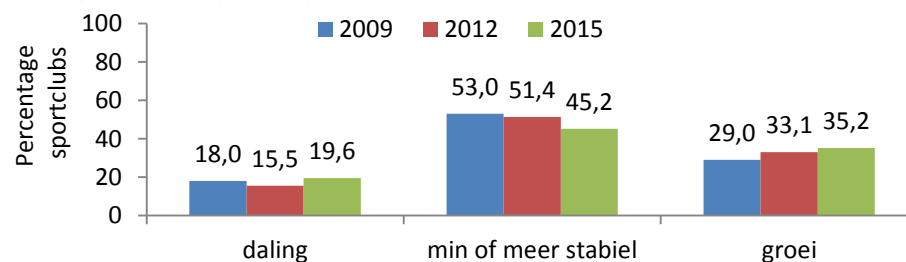
Ontwikkelingen in het ledenbestand in de periode 2009-2015

- Over een periode van zes jaar is de inschatting over de omvang van het ledenbestand weinig tot niet veranderd. Zeven op tien van de clubs geeft aan voldoende leden te hebben. Een kwart van de clubs heeft te weinig leden
- Op ieder van de drie meetmomenten werd gevraagd om de ontwikkeling van het ledenbestand te vergelijken met vroeger. Hoewel de verschillen klein zijn, is opvallend dat het aandeel clubs dat een groei respectievelijk een daling signaleert in 2015 lichtjes gestegen is
- Ook wat betreft de verwachtingen voor de toekomst zijn de verschillen verwaarloosbaar. In vergelijking met de meetpunten in 2009 en 2012 is het aandeel clubs dat een stijging verwacht lichtjes gestegen en het aandeel clubs dat een daling verwacht lichtjes gedaald

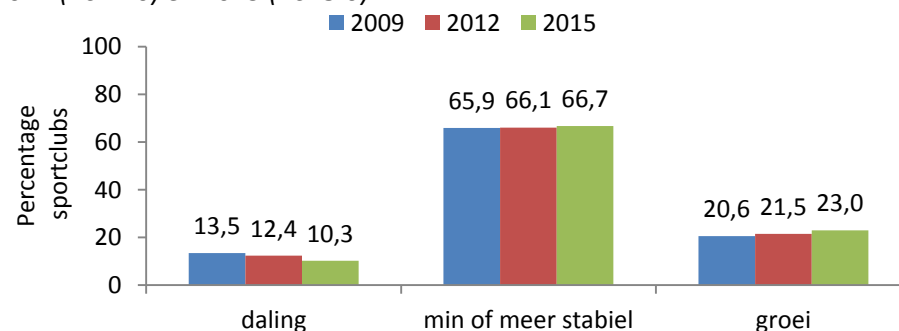
Figuur 2.3 Beoordeling van de omvang van het ledenbestand, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

Figuur 2.4 Ontwikkelingen in het ledenbestand t.o.v. vroeger, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

Figuur 2.5 Verwachte evolutie ledenbestand, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

2.4 MEDEWERKERS

Ontwikkelingen in ondersteuning van vrijwilligers in de periode 2009-2015 (1/2)

- In de drie waves van het Vlaamse Sportclub Panel werden de clubs gevraagd naar hun houding t.a.v. het ondersteunen van vrijwilligers door middel van opleidingen
- In de periode 2009-2015 is het aandeel clubs dat investeert in opleidingen voor haar vrijwilligers gestegen van 34 procent tot 43 procent
- Zowel het aandeel clubs dat vrijwilligersopleidingen vergoedt, als het aandeel clubs dat een jaarlijks opleidingsbudget voorziet is gestegen in de periode 2009-2015 van respectievelijk 43 procent tot 51 procent, en van 18 procent tot 26 procent

Tabel 2.3 Houding van de sportclubs t.a.v. de ondersteuning van vrijwilligers door middel van opleiding, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0), in percentages

	VSP1.0 - 2009			VSP2.0 - 2012			VSP3.0 - 2015		
	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord
De club investeert in opleidingen voor haar vrijwilligers	39,4	26,5	34,1	39,4	22,6	38,0	32,5	24,9	42,6
Vrijwilligers die voor de club relevante opleidingen of bijscholingen volgen krijgen deze vergoed door de club	40,2	16,8	43,0	37,7	15,5	46,8	31,4	18,0	50,6
De club voorziet een jaarlijks budget voor opleiding van medewerkers	64,0	18,4	17,6	62,8	19,1	18,1	49,6	24,9	25,5

Ontwikkelingen in ondersteuning van vrijwilligers in de periode 2009-2015 (2/2)

- In de drie waves van het Vlaamse Sportclub Panel werd de clubs gevraagd naar hun houding t.a.v. het vergoeden van vrijwilligers
- In de periode 2009-2015 is het aandeel clubs dat haar vrijwilligers vergoedt gestegen van 10 procent tot 18 procent
- Daarnaast is ook het aandeel clubs dat aangeeft dat de inzet van (meer) betaalde krachten de club ten goede zou komen lichtjes gestegen in deze periode, van 16 procent in 2009, over 13 procent in 2012, tot 20 procent in 2015

Tabel 2.4 Houding van de sportclubs t.a.v. vergoeding van vrijwilligers en de inzet van betaalde medewerkers, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0), in percentages

	VSP1.0 - 2009			VSP2.0 - 2012			VSP 3.0 - 2015		
	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord
De inzet van (meer) betaalde krachten zou de club ten goede komen	64,0	19,7	16,3	66,3	20,5	13,2	56,0	23,9	20,1
Binnen de club bestaat er veel discussie over het al dan niet vergoeden van vrijwilligers	76,1	15,1	8,8	82,3	10,1	7,6	76,1	15,1	8,8
De club vergoedt haar vrijwilligers	77,0	13,3	9,7	77,1	12,1	10,8	63,4	18,8	17,8

Ontwikkelingen in het bestuursprofiel in de periode 2009-2015

- In de periode 2009-2015 blijft de samenstelling van het bestuur van sportclubs een mannenaangelegenheid, al is er een lichte stijging van het aandeel vrouwelijke bestuursleden van 20 procent in 2009 en 2012 naar 26 procent in 2015
- De lichte toename van het aandeel vrouwelijke bestuurders is gelijkmatig verdeeld over alle bestuursfuncties, van voorzitter tot penningmeester.

Tabel 2.5 Bestuursfuncties in sportclubs naar geslacht, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0), in percentages

	VSP1.0 2009		VSP2.0 2012		VSP3.0 2015	
	%-mannen	%-vrouwen	%-mannen	%-vrouwen	%-mannen	%-vrouwen
Voorzitter	88,1	11,9	88,7	11,2	83,6	16,4
Ondervoorzitter	85,9	14,1	85,2	14,8	80,5	19,5
Secretaris	73,2	26,8	77,0	23,0	68,8	31,2
Penningmeester	76,9	23,1	76,7	23,3	72,0	28,0
Andere bestuursfunctie	77,8	22,2	75,4	24,6	71,1	28,9
Algemeen	79,6	20,4	79,6	20,4	73,7	26,3

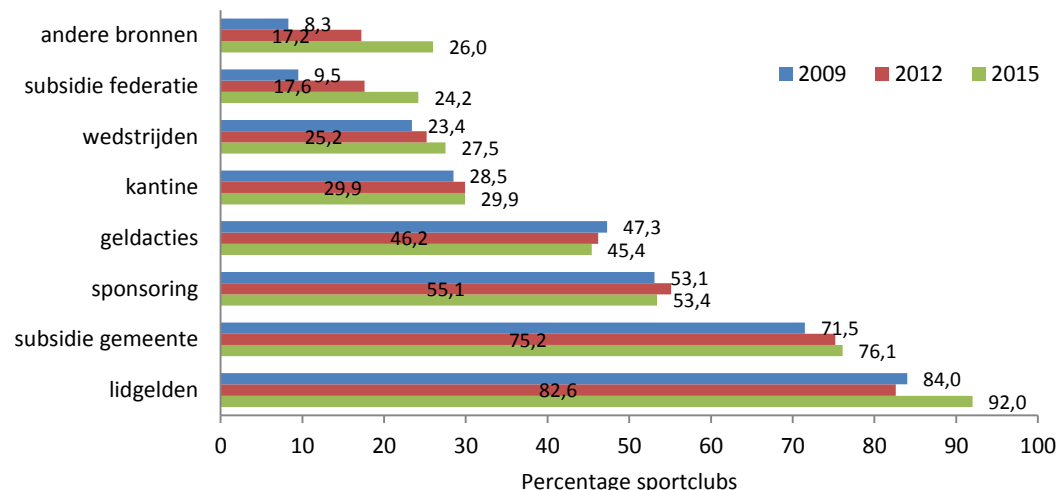
2.5 FINANCIËLE SITUATIE

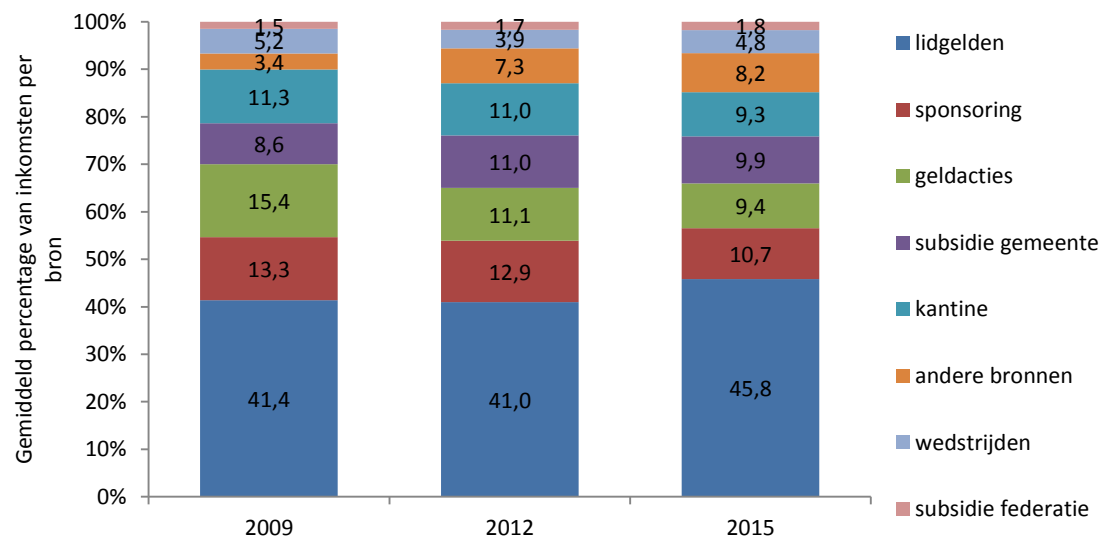
Ontwikkelingen in de inkomsten van sportclubs in de periode 2009-2015

- Over een periode van zes jaar blijven lidgelden, subsidies van de gemeente, sponsoring en geldacties de voornaamste inkomstenbronnen
- Het aandeel clubs dat inkomsten genereert uit lidgelden is gestegen van 84 procent in 2009 naar 92 procent in 2015
- Wat betreft het aandeel van de verschillende inkomstenbronnen in het totale inkomen blijven de onderlinge verhoudingen over de drie meetmomenten gerespecteerd. In 2015 zien we, in vergelijking met 2012, wel een lichte stijging van het aandeel van de lidgelden (van 41% naar 46%) en zien we dat de daling van het aandeel van sponsoring en geldacties tussen 2009 en 2012 zich verder doorzet in 2015

Figuur 2.6 Inkomstenbronnen van de sportclubs, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

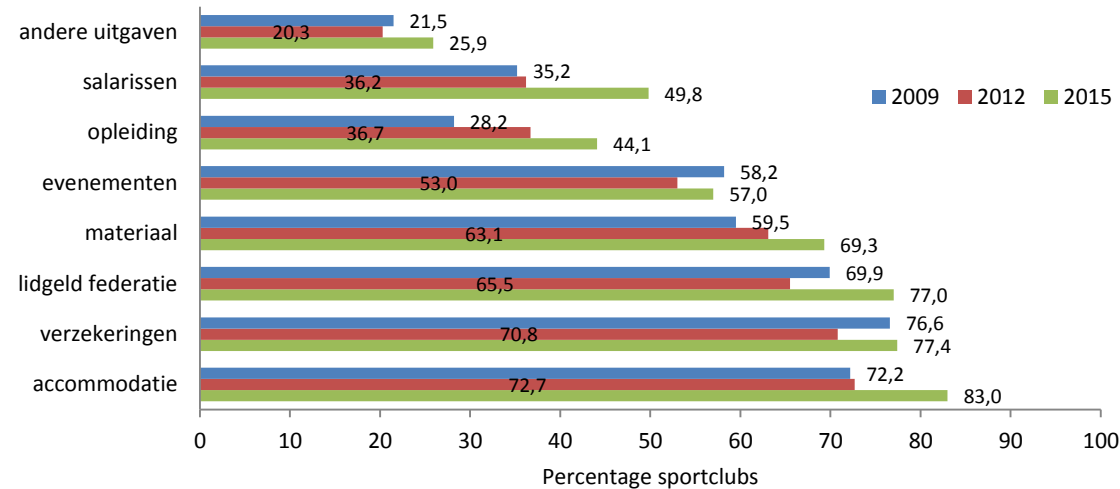
Figuur 2.7 Aandeel van de inkomstenbronnen in het totale inkomen van de sportclubs, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

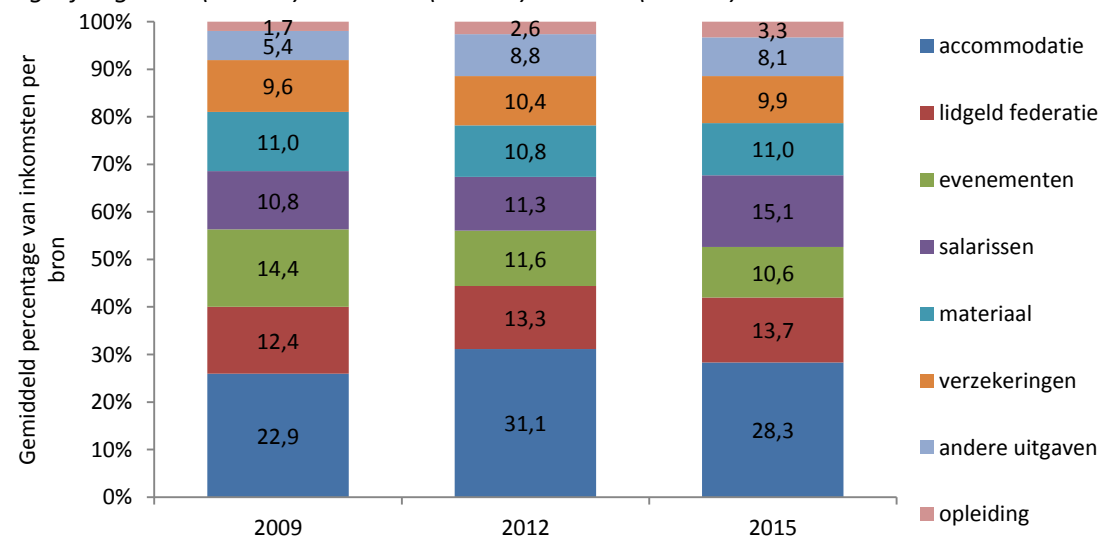
Ontwikkelingen in de uitgaven van sportclubs in de periode 2009-2015

- Over een periode van zes jaar blijven accommodaties, verzekeringen, lidgelden aan federaties en materialen de meest voorkomende uitgavenposten
- Opvallend is de stijging van het aandeel clubs dat kosten voor accommodaties heeft van 72 procent in 2009 en 2012 naar 83 procent in 2015
- Er is een sterke stijging van het aandeel van de clubs die uitgaven heeft voor vergoedingen en salarissen. In 2009 was dit nog 35 procent, in 2015 was dit reeds 50 procent van de clubs in VSP3.0. Dit vertaalt zich ook in het aandeel van deze uitgavenpost in de totale uitgaven. In 2015 vertegenwoordigde deze uitgavepost 15 procent van de totale uitgaven. Accommodatie blijft in lijn met 2009 en 2012 de voornaamste uitgavenpost

Figuur 2.8 Uitgavenposten van de sportclubs, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

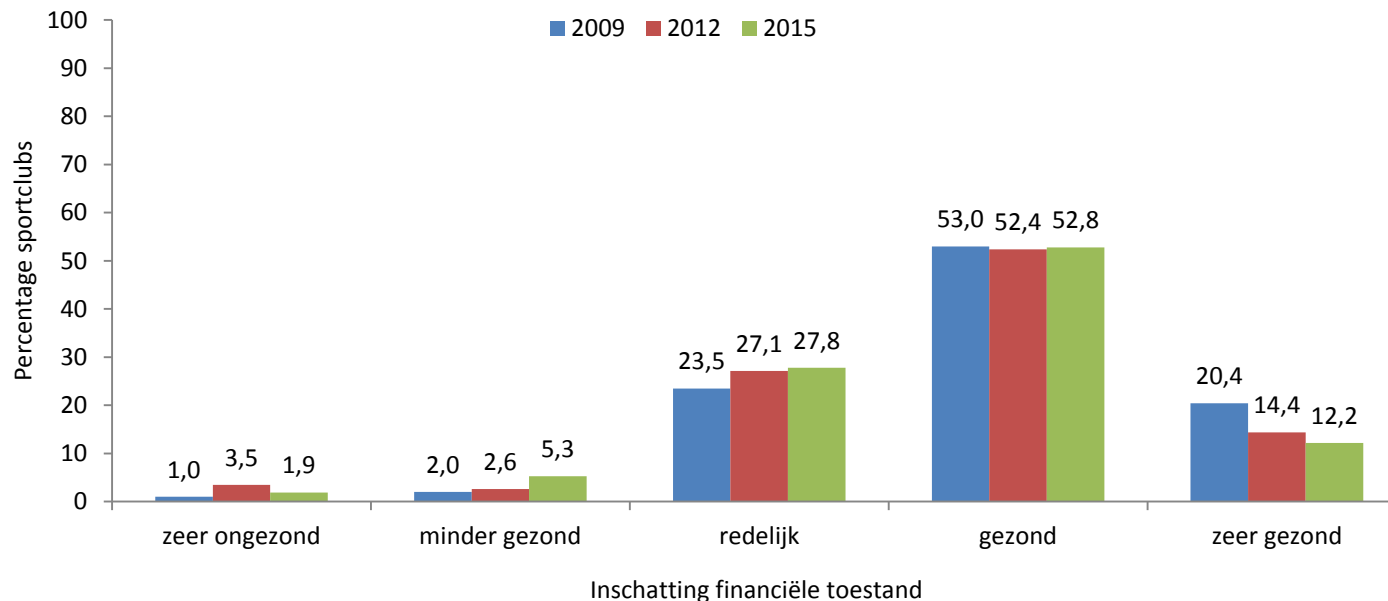
Figuur 2.9 Aandeel van de uitgavenposten in het totale uitgaven van de sportclubs, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

Ontwikkelingen in de financiële toestand van sportclubs in de periode 2009-2015

- Naar analogie met VSP1.0 en VSP2.0 werd de sportclubs in VSP3.0 gevraagd om een inschatting te maken van de eigen financiële toestand
- In 2009 omschreef 73 procent van de clubs de eigen financiële toestand als (zeer) gezond. Anno 2015 is dit gedaald naar 65 procent. Omgekeerd is het aandeel van de clubs dat de eigen financiële situatie weinig rooskleurig inschat lichtjes gestegen van drie procent in 2009 naar zeven procent

Figuur 2.10 *Inschatting door sportclubs van hun financiële toestand, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)*

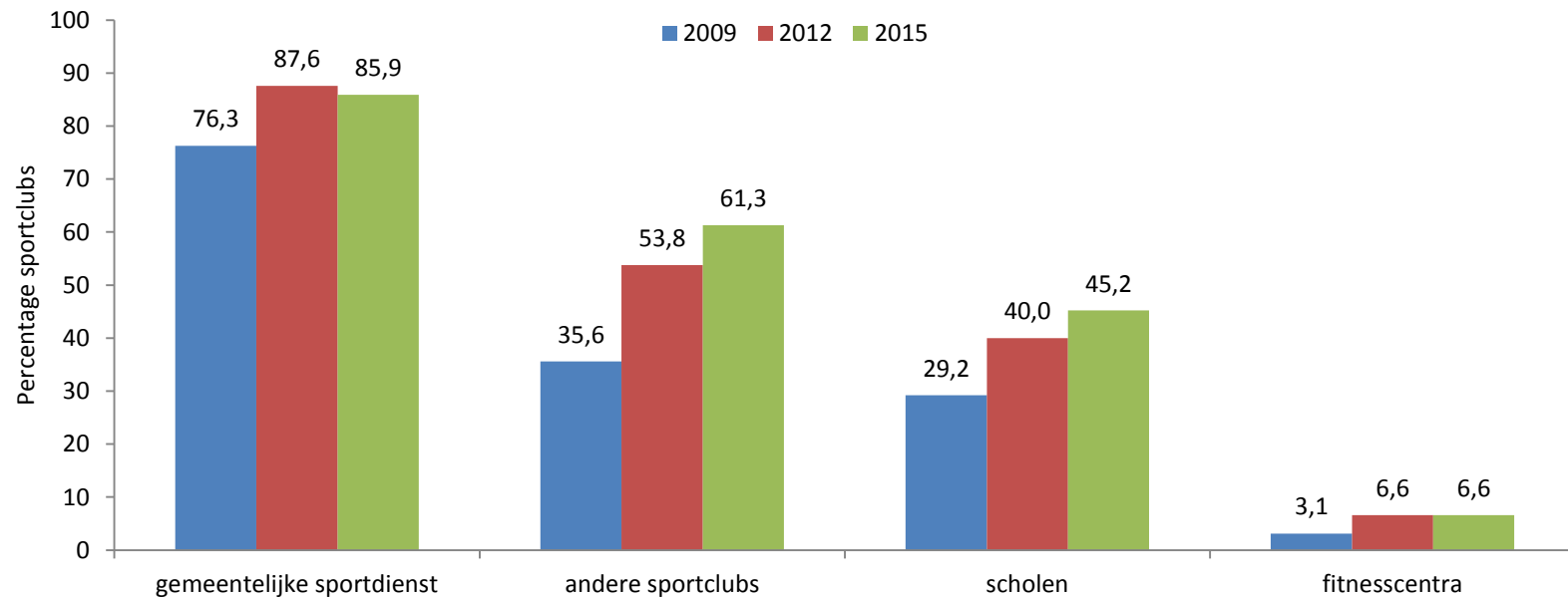
2.6 SAMENWERKINGSVERBANDEN

Ontwikkelingen in de samenwerkingsverbanden in de periode 2009-2015

- Hoewel in de VSP2.0 en VSP3.0 de lijst met samenwerkingspartners uitgebreider was dan in de VSP1.0, kunnen we toch een vergelijking maken door ons te beperken tot de vier groepen van (sport)actoren die werden meegenomen in 2009
- De onderlinge verhoudingen blijven gerespecteerd tussen de drie metingen, al is opvallend dat de samenwerking met andere sportclubs en scholen duidelijk toegenomen is

Figuur 2.11 Samenwerkingsverbanden van sportclubs met andere (sport)actoren, vergelijking 2009 (VSP1.0) met 2012 (VSP2.0) en 2015 (VSP3.0)

2.7 BESLUIT

Ontwikkelingen in de periode 2009-2015

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op mogelijke veranderingen binnen de Vlaamse sportclubs in de periode 2009-2015. Meer bepaald stond een vergelijking centraal tussen gegevens verzameld in VSP1.0 (2009), VSP2.0 (2012) en VSP3.0 (2015). Hierbij werden een aantal aspecten onder de loep genomen die beschouwd kunnen worden als uitdagingen voor sportclubs. Concreet ging het om de volgende aspecten: (i) het bezit van (sport)accommodatie, (ii) het ledenbestand, (iii) medewerkers, (iv) de financiële situatie, en (v) samenwerkingsverbanden.

Uit de vergelijking blijkt dat er geen drastische veranderingen zijn opgetreden in de periode 2009-2015. Toch zijn er enkele tendensen en (beperkte) verschuivingen waarneembaar. Zo is het aandeel clubs dat over eigen accommodatie beschikt lichtjes gedaald, en is er een opvallende stijging van het aandeel clubs dat van mening is dat hun groei geremd wordt door een tekort aan accommodatie.

Er is ook een opvallende toename van het aantal clubs dat investeert in de opleiding van haar vrijwilligers en hier budgetten voor voorziet. Bovendien is er ook een lichte toename wat betreft het vergoeden van vrijwilligers.

In de periode 2009-2015 is het besturen van sportclubs een mannenaangelegenheid gebleven, als is er een beetje optimisme door een kleine stijging van het aandeel vrouwelijke bestuursleden.

Over een periode van zes jaar zijn er lichte verschuivingen merkbaar in het belang van de verschillende inkomstenbronnen en uitgavenposten. Bovendien is er een kleine toename van het aantal clubs dat de eigen financiële situatie als ongezond inschat. Ook wat betreft samenwerkingsverbanden zijn kleine verschuivingen merkbaar.

SYNTHESE

Situering en opzet

Voornaamste bevindingen

SITUERING EN OPZET

Vlaams Sportclub Panel 3.0

De resultaten in de voorliggende studie komen voort uit de derde wave van het Vlaamse Sportclub Panel (VSP3.0). Dit panel heeft als doelstelling op regelmatige basis de sportclubs in Vlaanderen te bevragen om het profiel van de Vlaamse sportclubs in kaart te brengen. Daarnaast laat dit panel ook toe bij de clubgeorganiseerde sport de vinger aan de pols te houden en de evolutie van Vlaamse sportclubs te volgen. De eerste meting vond plaats in 2009 waarbij 651 sportclubs deelnamen en een tweede meting in 2012 die 580 sportclubs omvatte. Bij de derde meting anno 2015 konden we 1.002 sportclubs bereiken. De gegevens voor het onderzoek werden verzameld door middel van een gestandaardiseerde vragenlijst. Om een vergelijking met de eerste twee meetpunten mogelijk te maken, werd de vragenlijst voor een groot stuk identiek gehouden aan het onderzoeksinstrument dat voor het *Vlaamse Sportclub Panel 1.0 en 2.0* (VSP1.0 en 2.0, zie Scheerder & Vos, 2010; Scheerder e.a., 2015) gehanteerd werd. Er werden echter ook een aantal aanpassingen en aanvullingen opgenomen, aangezien de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid partner is in een Europees onderzoekproject dat focust op sociale inclusie en vrijwilligers in sportclubs in Europa en om voldoende te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen en maatschappelijke trends. De thema's uit de bevraging omvatten het profiel van de sportclubs, het sportaanbod, het ledenprofiel, het medewerkersprofiel, diversiteit en sociale inclusie, de financiële situatie van sportclubs, mogelijke samenwerkingsverbanden, het gebruik (en bezit) van sportinfrastructuur en gezondheidspromotie binnen de club. Aangezien de resultaten van het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 zeer omvangrijk zijn, worden deze gerapporteerd in vier BMS Studies die samen de BMS Reeks Barometer van de sportclubs in Vlaanderen vormen. In wat volgt worden de voornaamste bevindingen samengevat van de vier BMS Studies.

VOORNAAMSTE BEVINDINGEN

Voornaamste bevindingen (1/4)

1. Grote en oudere clubs hebben een sterker juridisch statuut

Een groot deel van de Vlaamse sportclubs kennen reeds een relatief lang bestaan. Bijna de helft van de clubs is reeds meer dan 35 jaar actief. De resultaten tonen aan dat de 'oudere' clubs en clubs met een groot ledenbestand (van meer dan 200 leden) vaak een sterker juridisch statuut hebben, namelijk een vzw-structuur. Langs de andere kant is bijna vier op de tien sportclubs nog steeds een feitelijke vereniging.

2. In vergelijking met Nederland heeft Vlaanderen kleinere, maar financieel gezondere clubs

In verhouding tot het aantal inwoners, telt Vlaanderen meer en kleinere sportclubs dan Nederland. In Nederland heeft een derde van de clubs 250 leden of meer, terwijl dit in Vlaanderen slechts één op vijf is. Hiernaast blijkt de eigen financiële situatie door de Vlaamse sportclubs als iets gezonder gepercipieerd te worden dan de Nederlandse clubs dat doen. Bovendien hebben de Nederlandse clubs de laatste jaren een grotere vermindering in hun inkomstenbronnen (zoals subsidies van de gemeente of stad en sponsoring) ervaren.

3. Recreatiesport heeft een duidelijke plaats in het sportaanbod van clubs

Negen op tien sportclubs in Vlaanderen hebben een recreatief sportaanbod. In meer dan de helft van deze clubs wordt dit evenwel gecombineerd met een competitief aanbod. Louter competitieve clubs vormen met tien procent een duidelijke minderheid.

4. Sportclubs zien de toekomst positief tegemoet

De resultaten tonen aan dat negen op tien sportclubs verwachten dat hun ledenaantal de komende jaren stabiel zal blijven of zal stijgen. Hiernaast heeft acht op tien clubs geconstateerd dat hun ledenbestand de laatste vijf jaar stabiel is gebleven of (sterk) gegroeid is. Het merendeel van de clubs beoordeelt hun huidige situatie aangaande de omvang van het ledenbestand positief, meer dan zeven op tien clubs geeft aan voldoende leden te hebben.

Voornaamste bevindingen (2/4)

5. Maatschappelijk kwetsbare groepen en sportclubs: geen evidentie

Bijna alle sportclubs stemmen akkoord met de stelling dat iedereen welkom is in de club, onafhankelijk van de sociale, culturele of etnische achtergrond. Zes op tien clubs geven ook aan ook te proberen een sportaanbod voor zoveel mogelijk bevolkingsgroepen aan te bieden. Slechts een minderheid van clubs (38,8%) stelt echter ernaar te streven om maatschappelijk kwetsbare groepen te helpen bij de integratie in de club. Omgekeerd zien we dat maatschappelijk kwetsbare groepen vaak geen deel uitmaken van het ledenbestand van de club.

6. (Omgaan met) diversiteit: grote clubs hebben een stapje voor

Er is een duidelijke en significante samenhang tussen de grootte van de club en de aanwezigheid van initiatieven om sportparticipatie bij specifieke doelgroepen te verhogen. Grotere clubs hebben vaker initiatieven voor specifieke doelgroepen. Dit geldt voor alle onderzochte doelgroepen (kinderen en jongeren, ouderen, vrouwen/meisjes, mensen in armoede/met een laag inkomen, mensen met een handicap en mensen met een migratieachtergrond).

7. Naar een sterkere 'aanjaagfunctie' voor sportdiensten en sportfederaties inzake kansengroepen?

Sportdiensten en sportfederaties stimuleren sportclubs om aandacht te hebben voor de toegankelijkheid voor mensen in een maatschappelijk kwetsbare situatie. Toch blijft de aanmoedigende rol van sportdiensten en a fortiori van sportfederaties in realiteit nog vrij beperkt: 'slechts' vier op tien sportclubs geven aan door de sportdienst te worden gestimuleerd op dit vlak; stimulering door sportfederaties wordt door drie op tien sportclubs ervaren. Bovendien stellen we vast dat ongeveer een kwart van de sportclubs 'onvoldoende steun van de sportfederatie' als een hindernis beschouwt om werk te maken van de toegankelijkheid van sport voor mensen in een maatschappelijk kwetsbare situatie. Eveneens ziet één op vier sportclubs 'onvoldoende steun van de (gemeentelijke) overheid' als een hindernis in dit verband.

Voornaamste bevindingen (3/4)

8. Extra beleidsaandacht voor specifieke thema's, maar specifieke acties ontbreken nog vaak

Binnen het beleid van sportclubs wordt voornamelijk extra aandacht besteed aan thema's zoals 'jeugd' en 'gezond sporten'. Ook hierbij stellen we verschillen vast naar grootte van de sportclub, in het voordeel van de grote clubs die meer inzetten op bepaalde beleidsthema's. Opvallend is dat deze extra beleidsaandacht veelal zonder specifieke acties tot uiting komt. Als sportclubs toch specifieke acties ondernemen is dit voornamelijk via het aanstellen van een verantwoordelijke binnen het bestuur, via het beleidsplan of via andere specifieke acties. Hiernaast stellen we vast dat minder dan de helft van de sportclubs over een beleidsplan beschikt.

9. Naar een evenwichtige geslachtverdeling bij vrijwilligers in sportclubs: een utopie?

De resultaten tonen aan dat er nog steeds heel wat werk aan de winkel is om te streven naar een meer gelijke geslachtsverdeling in het vrijwilligersbestand van sportclubs. De onevenwichtige verdeling komt het sterkst tot uiting bij de bestuurlijke functies, waarbij de vrouwen slechts een kwart van de functies bekleden.

10. Vlaamse sportclubs zijn financieel gezond en weten hun inkomsten zelf te genereren

Meer dan negen op tien sportclubs geeft aan in een redelijk tot (zeer) gezonde financiële situatie te verkeren. Bovendien wordt 80 procent van de inkomsten van de clubs zelf gegenereerd (lidgelden, geldacties, kantine, etc.) wat maakt dat de clubs relatief onafhankelijk zijn van derden.

11. Sportclubs en gezondheid: nog niet aan de eindstreep

Lidmaatschap van een sportclub impliceert meestal fysieke activiteit via sport en beweging. Op die manier dragen sportclubs sowieso bij tot de gezondheid van de leden. Maar het potentieel van sportclubs is veel groter dan dat. Evenwichtige voeding, niet roken en beperking van alcohol, psychisch welbevinden, ... het zijn maar enkele van de thema's waar een sportclub toe kan bijdragen.

Hoewel sportclubs principieel wel bereid zijn om die ruimere rol op te nemen, komt dit nog te weinig tot uiting. Zeker op het vlak van beleid en van acties gericht naar de leden is er nog veel ruimte tot verbetering.

Voornaamste bevindingen (4/4)

12. Sportclubs kunnen steun gebruiken voor gezondheidspromotie

Hoewel grotere clubs over het algemeen beter scoren op het vlak van gezondheidspromotie dan de kleine tegenhangers, blijft voor alle sportclubs ondersteuning aangewezen. Het aanleveren van expertise zal daarbij een belangrijke factor zijn, zodat sportclubs gezondheidspromotie kunnen integreren in hun kerntaken: het voorzien van een kwalitatief sportaanbod. Hierin is zowel voor de sportfederatie als voor de (lokale) overheid een rol weggelegd.

13. Steeds meer clubs zien hun groei geremd worden door een tekort aan accommodatie

Anno 2015 geeft drie op tien sportclubs aan over onvoldoende sportinfrastructuren te beschikken. Hiernaast signaleren bijna vier op tien clubs een negatieve invloed van een tekort aan accommodaties op hun groei. Dit is een stijging van tien procent ten opzichte van het aandeel clubs dat respectievelijk in 2009 en 2012 van mening was dat hun groei geremd wordt door een tekort aan accommodatie. Bovendien vormt het onderhoud en/of de huur van accommodaties en investering in vernieuwing van materiaal een zware financiële last voor bijna de helft van de clubs. Hierbij ervaren grote clubs met meer dan 200 leden meer problemen dan de kleinere clubs van 60 leden of minder.

14. Meer aandacht voor het ondersteunen en opleiden van vrijwilligers

Over een periode van zes jaar is het aandeel clubs dat investeert in opleidingen voor haar vrijwilligers gestegen met tien procent tot 43 procent. Ook is het aandeel clubs dat een jaarlijks opleidingsbudget voorziet toegenomen, al is het slechts een kwart van de clubs dat hierin voorziet.

15. Sportclubs werken meer samen met andere sportclubs en scholen

In de periode 2009-2015 blijven de gemeentelijke sportdiensten de voornaamste samenwerkingspartner van sportclubs. Opvallend is wel de toename in samenwerking met andere sportclubs en scholen. Anno 2015 hebben zes op tien clubs een samenwerkingsverband met een andere sportclub. In 2009 was dit 36 procent. Waar in 2009 iets minder dan drie op tien van de clubs samenwerkte met een of meerdere scholen, is dit in 2015 toegenomen tot 45 procent van de clubs.

REFERENTIELIJST

Referentielijst

Bloso (2012). *De Grote Sportclubenquête. Presentatie van de resultaten*. Antwerpen, 14 september 2012.

CEC (2007). *White paper on sport*. Brussels: Commission of the European Communities.

Dexia (2007). *Sociaaleconomische typologie van de gemeenten*. Online geraadpleegd via https://www.belfius.be/publicsocial/NL/Media/Typologie_NEW_nl_tcm_31-36262.pdf.

Elmose-Østerlund, K., Ibsen, B., Breuer, C., Feiler, S., Llopis-Goig, R., Nagel, S., Nichols, G., Perényi, S., Piatkowska, M., Scheerder, J., Seippel, Ø., Steinbach, D., van der Werff, H. (2016). *Social inclusion and volunteering in sports clubs in Europe. Introduction to the project*. Odense: University of Southern Denmark/Department of Sports Science & Clinical Biomechanics.

European Commission (2011) *Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. Developing the European Dimension in Sport*. Brussels: Commission of the European Communities.

Ibsen, B., Nichols, G., Elmose-Østerlund, K., i.s.m. Breuer, C., Claes, E., Disch, J., Feiler, S., Llopis-Goig, R., Lucassen, J., Nagel, S., Perényi, S., Piatkowska, M., Scheerder, J., Seippel, Ø., Vandermeersch, H., van der Werff, H., Zwahlen, J. (2016). *Sports club policies in Europe. A comparison of the public policy context and historical origins of sports clubs across ten European countries*. Odense: University of Southern Denmark/Centre for Sports, Health & Civil Society.

Kokko, S., Kannas, L., & Villberg, J. (2009). Health promotion profile of youth sports clubs in Finland: club officials' and coaches' perceptions. *Health Promotion International*, 24, 26-35.

Mulier Instituut. (2016). *Projecten. Verenigingsmonitor/-panel*. Online geraadpleegd via <http://www.mulierinstituut.nl/projecten/sportverenigingen-en-bonden/verenigingsmonitor-panel/>.

Scheerder, J., Breesch, D., Pabian, S., Vos, S. (2010). *Balanceren in een grijze zone. Een verkennende studie van de semi-agorale arbeid in de sport* (Beleid & Management in Sport 5). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Scheerder, J., Seghers, J., Meganck, J., Vandermeersch, H., Vos, S. (2015). *Sportclubs in beeld. Resultaten van het Vlaamse Sportclub Panel 2.0 (VSP2.0)* (Beleid & Management in Sport 23). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Scheerder, J., Vos, S., Breesch, D., Kesenne, S., Van Hoecke, J., Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

REEDS VERSCHENEN BMS STUDIES

Gratis te downloaden via <http://faber.kuleuven.be/BMS/>

Reeds verschenen BMS Studies (1)

Nr. 1

Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Pluym, K. (2009). *Sportbeleidsplanning in Vlaanderen. Een inhoudelijke en financiële analyse* (Beleid & Management in Sport Studies 1). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 2

Vos, S. & Scheerder, J. (2009). *'t Stad sport. Onderzoek naar de sportdeelname en sportbehoeften in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport Studies 2). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 3

Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Lagae, W. & Van Hoecke, J. (2010). *De fitnesssector in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Fitness Panel 2009 (VFP09)* (Beleid & Management in Sport Studies 3). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 4

Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport Studies 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 5

Scheerder, J., Breesch, D., Pabian, S. & Vos, S. (2010). *Balanceren in een grijze zone. Een verkennende studie van de semi-agorale arbeid in de sport* (Beleid & Management in Sport Studies 5). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 6

Vos, S. & Scheerder, J. (2011). *Opleidings- en competentiebeleid in de Vlaamse fitnesssector. Sleutel tot succes?* (Beleid & Management in Sport Studies 6). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 7

Scheerder, J. & Seghers, J. (2011). *Jongeren in beweging. Over bewegingsbeleid, sportparticipatie en fysieke activiteit bij schoolgaande jongeren in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport Studies 7). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 8

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H. & Vos, S. (2011). *Sport in clubverband (Deel 1). Een analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport Studies 8). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 9

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H., Winand, M. & Vos, S. (2012). *Sport in clubverband (Deel 2). Uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport* (Beleid & Management in Sport Studies 9). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

Reeds verschenen BMS Studies (2)

Nr. 10

Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Van Tuyckom, C., Hoekman, R., Breedveld, K. & Vos, S. (2011). *Understanding the game: sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations* (Sport Policy & Management Studies 10). Leuven: KU Leuven/Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management.

Nr. 11

Winand, M., Scheerder, J., Vos, S. & Zintz, T. (2011). *Attitude, changement et innovation. Les fédérations sportives communautaires de Belgique* (Études Gestion & Management du Sport 11). Leuven/Louvain-la-Neuve: KU Leuven/ Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management et Université catholique de Louvain / Chaire Olympique Henri de Baillet Latour et Jacques Rogge en Management des Organisations Sportives.

Nr. 12

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E. & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Het promoten van fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in Vlaamse jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport Studies 12). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 13

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E. & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Praktijkvoorbeelden in Vlaamse Jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport Studies 13). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 14

Vos, S. & Scheerder, J. (2012). *Haven voor sportclubs? Analyse van de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport Studies 14). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

Nr. 15

Geeraert, A., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2012). *The historic treble in football. The legal, political and economic driving forces behind football's transformation* (Sport Policy & Management Studies 15). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 16

Arts, M., Lesage, D., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2013). *Sport for Development and Peace. The role of the International Olympic Committee* (Sport Policy & Management Studies 16). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 17

Derom, I., VanWynsberghe, R. & Scheerder, J. (2013). *Who participates now and in the future? A case study of the Tour of Flanders Cyclo* (Sport Policy & Management Studies 17). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Reeds verschenen BMS Studies (3)

Nr. 18

de Carvalho, M., Scheerder, J., Boen, F. & Sarmiento J. P. (2013). *What brings people into the soccer stadium? (Part 1) The case of Belgium from a marketing perspective* (Sport Policy & Management Studies 18). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 19

de Carvalho, M., Scheerder, J., Boen, F. & Sarmiento J. P. (2014). *What brings people into the soccer stadium? (Part 2) The case of Portugal from a marketing perspective* (Sport Policy & Management Studies 19). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 20

Scheerder, J., Borgers, J., Vanreusel, B. & Vos, S. (2014). *Geen loopcultuur zonder lichte loopinfrastructuur? Een studie naar het aanbod en gebruik van Finse pistes in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport Studies 20). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 21

Scheerder, J., Vos, S., Vandermeerschen, H. & van Poppel, M. (2014). *Sportdiensten in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 (VSDP1.0)* (Beleid & Management in Sport Studies 21). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 22

Scheerder, J., Claes, E. & Vanreusel, B. (2014). *Sportief (en) innovatief in een veranderende samenleving. Een verkennende analyse van good practices als inspiratie voor de clubsport van de toekomst* (Beleid & Management in Sport Studies 22). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 23

Scheerder, J., Seghers, J., Meganck, J., Vandermeerschen, H. & Vos, S. (2015). *Sportclubs in beeld. Resultaten van het Vlaamse Sportclub Panel 2.0 (VSP2.0)* (Beleid & Management in Sport Studies 23). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 24

van Poppel, M., Scheerder, J. & Vandermeerschen, H. (2016). *Sportdiensten in beeld. Resultaten van het Vlaamse Sportdienst Panel 2.0 (VSDP2.0)* (Beleid & Management in Sport Studies 24). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 25

Scheerder, J., Claes, E. & Thibaut, E. (2015). *Ouderen in beweging. De positionering van senioren sport in het Vlaamse sportfederatielandschap* (Beleid & Management in Sport Studies 25). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Reeds verschenen BMS Studies (4)

Nr. 26

Scheerder, J., Claes, E. & Thibaut, E. (2016). *Barometer van sportfederaties in Vlaanderen: de belangrijkste resultaten. Onderzoek naar bestuurlijke, innovatieve en dienstverlenende aspecten op basis van de Leuvense GGISS-index* (Beleid & Management in Sport Studies 26). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 27

Scheerder, J., Claes, E. & Thibaut, E. (2016). *Barometer van sportfederaties in Vlaanderen: de uitgebreide resultaten. Onderzoek naar bestuurlijke, innovatieve en dienstverlenende aspecten op basis van de Leuvense GGISS-index* (Beleid & Management in Sport Studies 27). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 28

Claes, E., Scheerder, J. & Thibaut, E. (2016). *Gezinnen in beweging. De positionering van gezinssport in het Vlaamse sportfederatielandschap* (Beleid & Management in Sport Studies 28). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 29

Thibaut, E., Scheerder, J. & Pompen, E. (2016). *Geld op en rond het veld. Financiële stromen in het provinciale voetbal* (Beleid & Management in Sport Studies 29). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 30

Steeland, P., Scheerder, J., Vanden Broucke, L., Claes, E., Hoekman, R. & van der Poel, H. (2017). *Naar een globaal sportinfrastructuurplan in Vlaanderen. Managementsamenvatting* (Beleid & Management in Sport Studies 30). Leuven/Brugge: KU Leuven – Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid/wes research & strategy.

Nr. 31

Steeland, P., Scheerder, J., Vanden Broucke, L., Claes, E., Hoekman, R. & van der Poel, H. (2017). *Naar een globaal sportinfrastructuurplan in Vlaanderen. Onderzoek naar behoeften inzake sportinfrastructuur, ontwikkelen van een strategische visie en aanreiken van beleidsaanbevelingen* (Beleid & Management in Sport Studies 31). Leuven/Brugge: KU Leuven – Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid/wes research & strategy.

Nr. 32

Steeland, P., Scheerder, J., Vanden Broucke, L., Claes, E., Hoekman, R. & van der Poel, H. (2017). *Naar een globaal sportinfrastructuurplan in Vlaanderen. Kaartenboek over- en ondervertegenwoordiging* (Beleid & Management in Sport Studies 32). Leuven/Brugge: KU Leuven – Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid/wes research & strategy.

Reeds verschenen BMS Studies (5)

Nr. 33

Corthouts, J. & Scheerder, J. (2017). *Zwarte voetballers tussen witte lijnen. Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar raciale verschillen in de Belgische eerste voetbalklasse* (Beleid & Management in Sport Studies 33). Leuven KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 34

Scheerder, J., Claes, E., Meganck, J., Vandermeerschen, H., Vos, S. & Seghers, J. (2017). *Barometer van de sportclubs in Vlaanderen. Het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 (VSP3.0): Een stand van zaken en een terugblik (deel 1)* (Beleid & Management in Sport Studies 34). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 35

Claes, E., Scheerder, J., Meganck, J., Vandermeerschen, H., Vos, S. & Seghers, J. (2017). *Barometer van de sportclubs in Vlaanderen. Het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 (VSP3.0): Clubprofiel, sportaanbod en gezondheidspromotie (deel 2)* (Beleid & Management in Sport Studies 35). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 36

Claes, E., Scheerder, J., Meganck, J., Vandermeerschen, H., Vos, S. & Seghers, J. (2017). *Barometer van de sportclubs in Vlaanderen. Het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 (VSP3.0): Ledenprofiel, medewerkersprofiel en financiële situatie (deel 3)* (Beleid & Management in Sport Studies 36). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 37

Scheerder, J., Claes, E., Meganck, J., Vandermeerschen, H., Vos, S. & Seghers, J. (2017). *Barometer van de sportclubs in Vlaanderen. Het Vlaamse Sportclub Panel 3.0 (VSP3.0): Diversiteit, sociale inclusie, beleid en samenwerking (deel 4)* (Beleid & Management in Sport Studies 37). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.